

Warmińsko-mazurskie

Regionalne Obserwatorium
Terytorialne

Raport

ANALIZA

SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-
MAZURSKIEGO W 2020 ROKU

www.warmia.mazury.pl

Spis treści

Spis treści	2
1. Gospodarka.....	3
1.1. Sytuacja makroekonomiczna i struktura gospodarki	3
1.2. Przedsiębiorczość, inwestycje i innowacje	7
1.3. Budżety jednostek samorządu terytorialnego	12
2. Społeczeństwo	14
2.1. Demografia i migracje.....	14
2.2. Rynek pracy.....	17
2.3. Sytuacja ekonomiczna społeczeństwa	21
2.4. Edukacja.....	22
2.5. Dostęp do usług publicznych	24
3. Infrastruktura i środowisko	28
3.1. Transport	28
3.2. Infrastruktura techniczna i komunalna	31
3.3. Obszary wiejskie i rolnictwo.....	34
3.4. Ochrona środowiska	36
3.5. Turystyka	38

1. Gospodarka

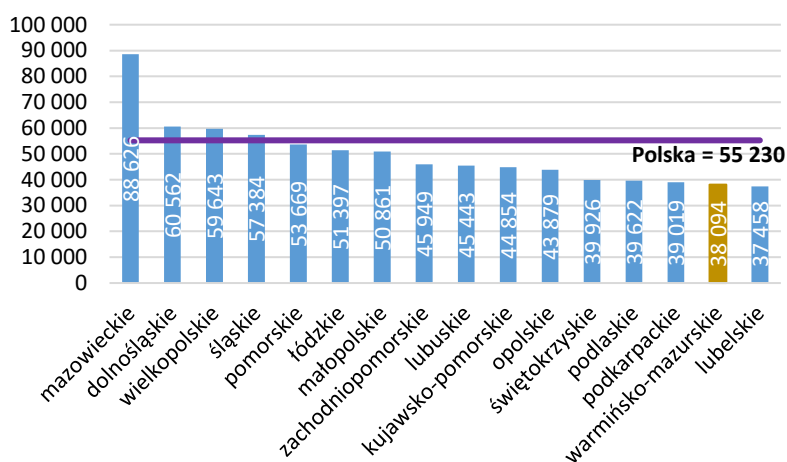
1.1. Sytuacja makroekonomiczna i struktura gospodarki

Warmia i Mazury są regionem o stale rozwijającej się gospodarce, która pozostaje w harmonii ze środowiskiem naturalnym oraz społeczeństwem. Województwo znane jest z wysokiej jakości stanu środowiska, możliwości prowadzenia zdrowego trybu życia, inwestycji w zielone technologie, wysokiej klasy żywności oraz ekologicznego rolnictwa. Mimo licznych pozytywnych zmian województwo warmińsko-mazurskie znajduje się wśród najslabiej rozwiniętych gospodarczo regionów w skali kraju. Sytuacja ta jest następstwem wielu czynników, na które nie zawsze wpływ ma władza samorządowa. Do takich determinant można zaliczyć m.in. znaczną odległość od światowych i europejskich centrów gospodarczych, rynków zbytu i baz surowcowych. Przez wiele lat znacznym utrudnieniem w rozwoju województwa była słabo rozwinięta, zaniedbana pod względem inwestycyjnym sieć transportowa. Sytuacja ta jednak dynamicznie zmieniała się po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej w 2004 roku. Od tego czasu zrealizowanych zostało wiele inwestycji drogowych (np. drogi ekspresowe S7 i S51), lotniczych (Port Lotniczy Olsztyn-Mazury) oraz kolejowych (np. modernizacja linii kolejowych nr 216 i 353).

PKB per capita

Produkt Krajowy Brutto na mieszkańca jest jednym z podstawowych wskaźników makroekonomicznych opisujących sytuację gospodarczą danego regionu. Analizując PKB per capita województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2004-2018 można stwierdzić, że region regularnie się rozwija. Od roku 2004, w którym Polska przystąpiła do Unii Europejskiej, PKB per capita w województwie warmińsko-mazurskim wzrósł o ponad 106%, a jego średnia dynamika w tych latach wyniosła 5,3%.

Wykres 1. PKB per capita wg województw w cenach bieżących – 2018 rok (w zł)

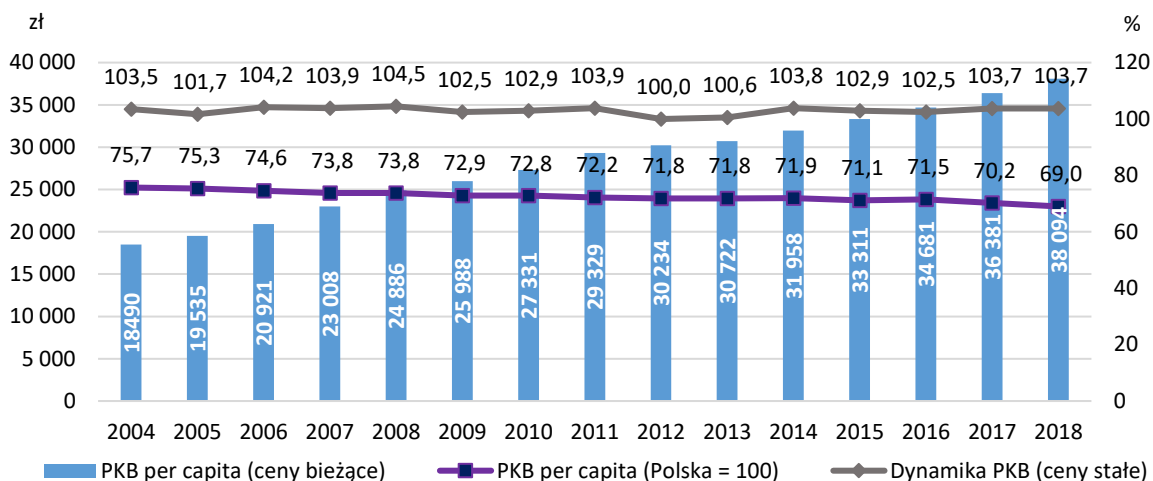

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL

PKB per capita w województwie warmińsko-mazurskim w 2018 roku wyniósł 38 094 zł co stanowiło 69% średniej krajowej. Mimo regularnego rozwoju województwa, stosunek PKB per capita województwa do średniej krajowej stale się zmniejsza (z 75,7% w 2004 r.). Oznacza to, że pomimo dużych nakładów inwestycyjnych na Warmii i Mazurach, rośnie dysproporcja w rozwoju gospodarczym w stosunku do pozostałych województw. Wynik województwa jest jednym z najniższych w kraju i jest porównywalny z takimi województwami jak świętokrzyskie, podlaskie, podkarpackie i lubelskie.

ANALIZA SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO W 2020 ROKU

Wykres 2. PKB per capita województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2005-2018 (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL

Na sytuację tę należy jednak spojrzeć w szerszej perspektywie, ponieważ jest ona spowodowana procesem polaryzacji polskich regionów – regiony bogatsze, o lepszej infrastrukturze i bazie produkcyjnej rozwijają się szybciej od słabszych województw, które mają gorszą sytuację wyjściową i muszą nadrabiać zaległości rozwojowe z poprzednich lat. Należy mieć także na uwadze, iż blisko ¼ krajowego PKB generowana jest w województwie mazowieckim i to przede wszystkim bardzo dynamiczny rozwój tego regionu powoduje, iż udział PKB per capita w relacji do średniej krajowej w innych województwach maleje. Gdy porównamy relację PKB w przeliczeniu na jednego mieszkańca w stosunku do średniej krajowej w 2004 i 2018 roku, okazuje się że zwiększyła się ona znacząco tylko w dwóch województwach, tj. mazowieckim i dolnośląskim, nieznaczny wzrost nastąpił w trzech regionach (łódzkim, małopolskim i wielkopolskim), natomiast w pozostałych jedenastu województwach wystąpił spadek relacji PKB per capita w stosunku do średniej krajowej.

Tabela 1. Zmiana relacji PKB per capita w 2004 i 2018 roku (Polska=100)

Lp.	Województwo	2004 (w %)	2018 (w %)	Różnica (w pp.)
1.	mazowieckie	151,2	160,5	9,3
2.	dolnośląskie	101,2	109,7	8,5
3.	małopolskie	88,6	92,1	3,5
4.	łódzkie	91,9	93,1	1,2
5.	wielkopolskie	107,0	108,0	1,0
6.	pomorskie	98,2	97,2	-1,0
7.	podlaskie	73,7	71,7	-2,0
8.	podkarpackie	72,7	70,6	-2,1
9.	lubelskie	70,8	67,8	-3,0
10.	opolskie	85,4	79,4	-6,0
11.	lubuskie	88,7	82,3	-6,4
12.	warmińsko-mazurskie	75,7	69,0	-6,7
13.	kujawsko-pomorskie	88,1	81,2	-6,9
14.	zachodniopomorskie	90,2	83,2	-7,0
15.	świętokrzyskie	79,6	72,3	-7,3
16.	śląskie	111,5	103,9	-7,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL

Województwo warmińsko-mazurskie razem z dwoma regionami Polski Wschodniej (lubelskie, podkarpackie) charakteryzuje najniższa w skali kraju relacja PKB per capita w stosunku do UE-28 według parytetu siły nabywczej waluty. W 2019 roku w województwie warmińsko-mazurskim udział PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca stanowił 50% war-

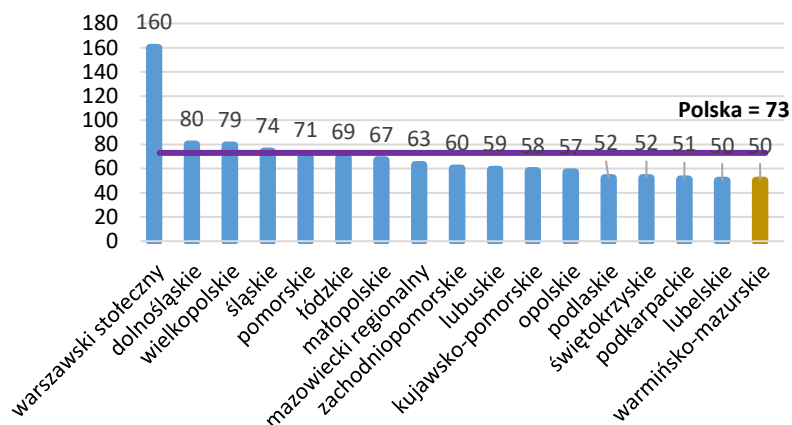
tości ogółem dla UE-28, co stanowiło najniższy pod tym względem współczynnik w kraju. Wartość niniejszego wskaźnika w wymienionych dwóch województwach Polski Wschodniej, tj. podkarpackim, lubelskim oraz podlaskim i świętokrzyskim, również oscylował wokół 50%.

Niemniej województwo warmińsko-mazurskie nadrabia dystans rozwojowy, ponieważ sukcesywnie wzrasta udział jego PKB per capita w stosunku

do średniej europejskiej. Udział ten w 2004 roku kształtował się zaledwie na poziomie 38%, natomiast w 2019 roku jego wartość wzrosła do poziomu 50%, co oznacza wzrost wartości o 12 p.p. W analogicznym okresie udział PKB per capita w Polsce w stosunku do średniej unijnej zwiększył się o 23 p.p., z 50% w 2004 roku do 73% w 2019 roku. Niniejsze dane świadczą o postępującym procesie konwergencji, czyli upodobniania się pod względem gospodarczym poszczególnych regionów Unii Europejskiej, a tym samym o poprawie warunków życia ludności w województwie warmińsko-mazurskim, które coraz bardziej zbliża się do standardów europejskich.

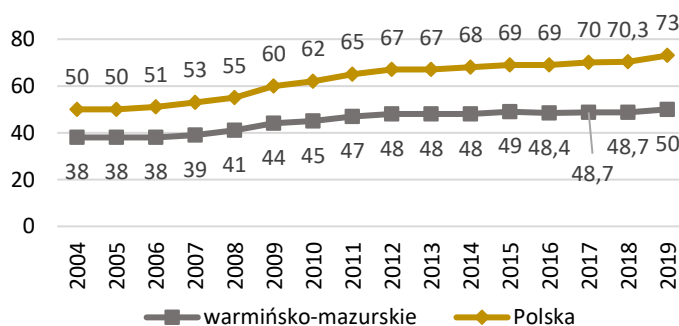
Bezspornie do poprawy sytuacji społeczno-gospodarczej województwa warmińsko-mazurskiego, w tym konwergencji z innymi regionami Unii Europejskiej, przyczyniło się wykorzystanie środków z funduszy unijnych. Jak wynika z raportu „Wpływ polityki spójności na rozwój społeczno-gospodarczy Polski i regionów w latach 2004-2019”, przygotowanego na zlecenie Ministerstwa Funduszy

Wykres 3. Relacja PKB per capita do UE-28 według parytetu siły nabywczej w 2019 roku (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Eurostat

Wykres 4. Relacja PKB per capita do UE-28 według parytetu siły nabywczej waluty w latach 2004-2019 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Eurostat

Grafika 1. Wpływ polityki spójności na PKB per capita do UE-28 według parytetu siły nabywczej w latach 2004-2018

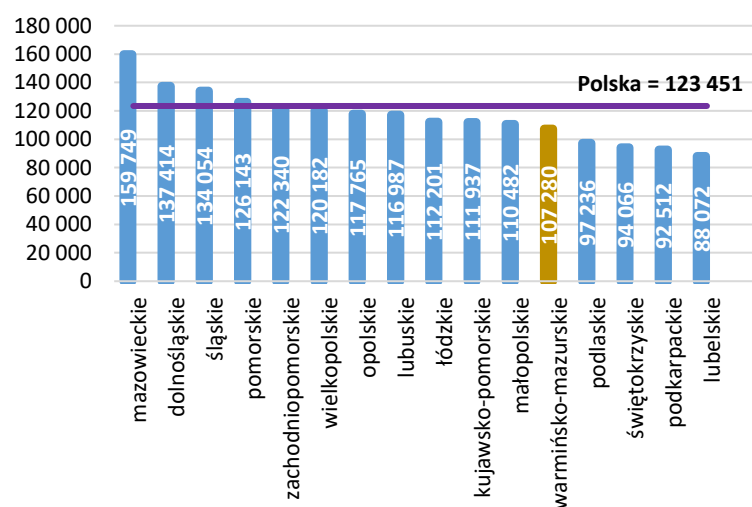
Źródło: Wpływ polityki spójności na rozwój społeczno-gospodarczy Polski i regionów w latach 2004-2018” (Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej)

i Rozwoju Regionalnego, inwestycje finansowane funduszami unijnymi stanowiły znaczącą część inwestycji publicznych – w 2018 r. ich udział wynosił 57% ogółu inwestycji publicznych w regionie (przy średniej dla kraju wynoszącej 36,1%). W efekcie dystans PKB na mieszkańca (w PPS) pomiędzy województwem warmińsko-mazurskim a UE-28, zmalał o 10,5 p.p., z czego ponad 48% (5,1 p.p.) było efektem realizacji polityki spójności. Jak pokazuje grafika nr 1 województwo warmińsko-mazurskie w tempie zbliżonym do większości województw nadrabia dystans do średniej unijnej, jednakże wpływ polityki spójności był zdecydowanie największy w naszym regionie. Pokazuje to, jak dobrze wykorzystywane są fundusze unijne na Warmii i Mazurach.

Wartość dodana brutto (WDB)

Wartość dodana jest kolejnym z podstawowych wskaźników makroekonomicznych określających rozwój gospodarczy. Wartością dodaną określamy przyrost wartości dóbr, który następuje w wyniku procesu twórczego. WDB stanowi sumę wartości dodanej brutto wszystkich sektorów lub gałęzi działalności gospodarczej. Wskaźnik wartości dodanej brutto jest również najczęściej stosowanym miernikiem produktywności i określa różnice między przychodami, a kosztami poniesionymi na wytworzenie sprzedanych produktów lub usług w ciągu roku przez jednego zatrudnionego.

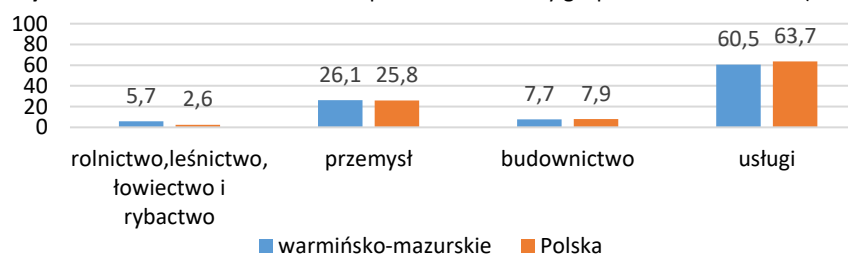
Wykres 5. Wartość dodana brutto na 1 pracującego w cenach bieżących w 2018 roku (w zł)

Analizując ten wskaźnik można zauważyć, że województwo warmińsko-mazurskie osiągnęło wartość wyższą niż województwa: podlaskie, świętokrzyskie, podkarpackie czy lubelskie. Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL. Należy jednak zwrócić uwagę, że osiągnięta wartość wskaźnika (87% średniej krajowej wartości dodanej) jest o wiele bliższa takim województwom jak małopolskie (89%), kujawsko-pomorskie (91%) czy łódzkie (91%).

Analizując strukturę udziału poszczególnych sektorów w wytworzeniu wartości dodanej brutto w województwie warmińsko-mazurskim okazuje się, że jest ona podobna do struktury krajowej – największy udział ma sektor usługowy.

Wykres 6. Wartość dodana brutto w podziale na sektory gospodarki w 2018 roku (w %)

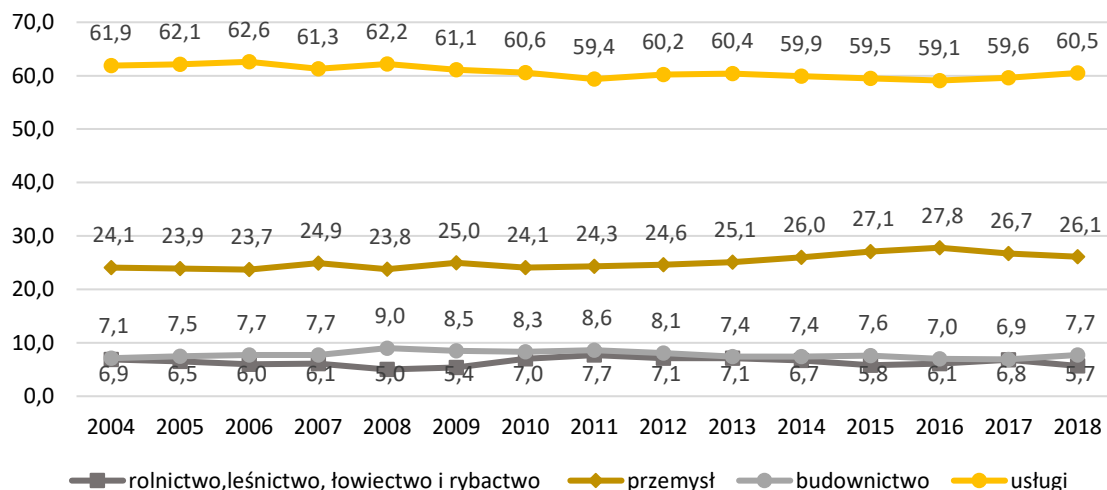
Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL

Sektor przemysłowy generuje około ¼ wartości WDB, budownictwo odpowiada za niespełna 8%, a najmniejszy udział w tworzeniu WDB ma rolnictwo. Chociaż udział rolnictwa jest najniższy w strukturze WDB województwa (5,7%), jest relatywnie wysoki w stosunku do struktury innych województw. Odsetek ten jest ponad dwukrotnie wyższy niż średnio w kraju (2,6%).

Badając zmiany w strukturze WDB w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2004-2018 okazuje się, że jest ona dość stała i nie zmienia się znacząco w czasie. Aczkolwiek w analizowanym okresie widoczny jest niewielki spadek odsetka usług w tworzeniu WDB (z 61,9% w 2004 r. do 60,5% w 2018

r.) oraz wzrostu łącznego odsetka przemysłu i budownictwa (z 31,2% w 2004 r. do 31,8% w 2018 r.). Jest to pozytywna tendencja, ponieważ zwiększenie produktywności przemysłu jest konieczne, aby wesprzeć wzrost gospodarczy i poprawę sytuacji na rynku pracy. Dlatego przemysł znajduje się na pierwszym planie w nowym modelu wzrostu dla gospodarki UE, jaki przedstawiono w strategii Europa 2020.

Wykres 7. Struktura WDB w województwie warmińsko mazurskim w latach 2004-2018 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL

1.2. Przedsiębiorczość, inwestycje i innowacje

Liczba i struktura podmiotów gospodarczych

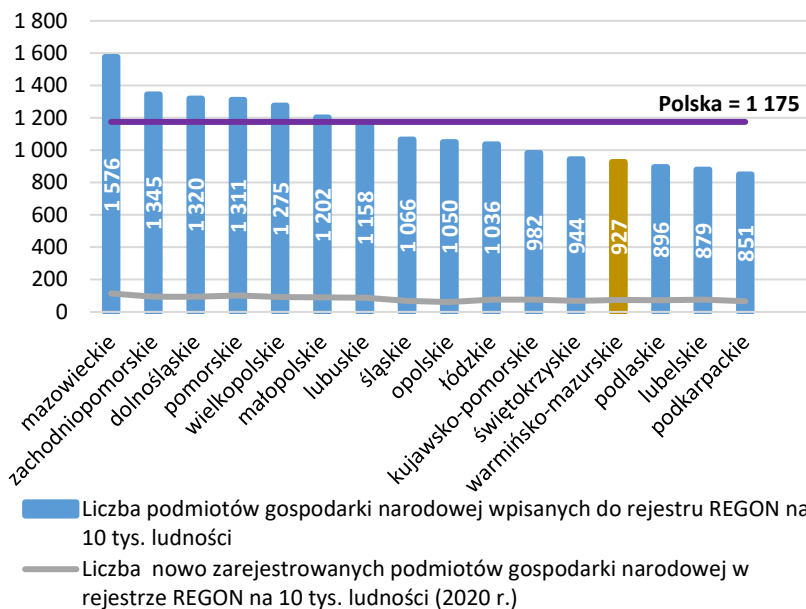
Przedsiębiorczość stanowi istotny czynnik stymulujący wzrost regionów, ponieważ powstanie nowych przedsiębiorstw jest jednym z głównych czynników tworzenia miejsc pracy. Mając na uwadze powyższe należy zauważyć, że w gospodarce województwa warmińsko-mazurskiego utrzymuje się stały rozwój przedsiębiorczości. Świadczy o tym między innymi fakt, że na koniec 2020 roku w rejestrze REGON zarejestrowanych było 136 403 podmioty gospodarcze – oznacza to wzrost liczby podmiotów w stosunku do roku 2016 o 12 116 jednostek, tj. o 9,75%. W analogicznym okresie w Polsce wartość ta zwiększyła się o 425 687 jednostek, tj. o 10%, co dowodzi o podobnym tempie rozwoju przedsiębiorczości średnio w kraju i w województwie warmińsko-mazurskim. Pod względem procentowego przyrostu jednostek gospodarczych (w latach 2016-2020) województwo warmińsko-mazurskie wypada lepiej od województw o zbliżonym poziomie rozwoju gospodarczego, takich jak: podlaskie (9,54%), lubuskie (8,13%), świętokrzyskie (8,04%), czy też opolskie (5,38%), ale również od województw dużo bardziej rozwiniętych gospodarczo jak: dolnośląskie (9,61%), kujawsko-pomorskie (8,06%), łódzkie (7,49%), zachodniopomorskie (5,86%) i śląskie (5,82%).

Pomimo zwiększającej się liczby firm w regionie, województwo warmińsko-mazurskie nadal charakteryzuje się dość niskim stopniem przedsiębiorczości ludności. W 2019 roku na Warmii i Mazurach na 10 tysięcy ludności wpisanych do rejestru REGON było 927 podmiotów gospodarczych, co plasuje region na 13. miejscu w kraju. Średnio w Polsce wskaźnik ten wynosił 1 175 przedsiębiorstwa na 10 tys. mieszkańców. Gorsza sytuacja występowała w województwach podlaskim (896), lubelskim (879) i podkarpackim (851). W 2020 roku w województwie warmińsko-mazurskim powstały średnio 74 nowe podmioty gospodarcze na 10 tys. mieszkańców, co oznacza przyrost o 5,7% w stosunku do roku 2005. Jest

to wynik niższy od średniej krajowej, która wynosi 24,6%. Zarówno na szczeblu krajowym jak i poszczególnych województw zaobserwowano spadek tempa przyrostu jednostek nowo zarejestrowanych w 2020 r. w relacji do 2019 r.

Z powyższych danych wynika, że poziom przedsiębiorczości w województwie warmińsko-mazurskim na tle kraju jest relatywnie niski, a gospodarka pozostawiona sama sobie nie wypełnia luki w tym zakresie. Stąd też potrzebna jest zewnętrzna interwencja, która przyczyni się do zwiększenia liczby podmiotów gospodarczych w województwie warmińsko-mazurskim, a tym samym spowoduje poprawę sytuacji na rynku pracy i stymulować będzie dalszy rozwój społeczno-gospodarczy regionu. Wypełnienie luki w powstawaniu nowych firm jest możliwe

Wykres 8. Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców w 2019 r.

Źródło: obliczenia własne na podstawie GUS BDL

dzięki realizacji działań zawartych m.in. w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020, który między innymi zakłada tworzenie i wsparcie nowych podmiotów gospodarczych na Warmii i Mazurach¹. Do końca 2020 roku wsparciem RPO objęto 3 401 przedsiębiorstwa, w wyniku czego powstało ponad 8 tys. miejsc pracy.

Analizując strukturę podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON w województwie warmińsko-mazurskim ze względu na liczbę pracujących okazuje się, że jest ona bardzo zbliżona do struktury krajowej z minimalną przewagą podmiotów małych i średnich. Największy odsetek firm w regionie Warmii i Mazur stanowią mikro przedsiębiorstwa (96,2%) zatrudniające do 9 osób. Drugą co do wielkości grupę stanowią małe przedsiębiorstwa (3,02%) zatrudniające od 10 do 49 osób. Najmniejszy odsetek stanowią firmy średnie (0,70%) zatrudniające od 50 do 249 pracowników oraz firmy duże (0,08%) zatrudniające powyżej 250 pracowników.

Tabela 2. Struktura podmiotów gospodarczych wg wielkości w 2020 r.

Wyszczególnienie	Mikro	Małe	Średnie	Duże
Polska	96,43%	2,89%	0,59%	0,09%
Warmińsko-mazurskie	96,20%	3,02%	0,70%	0,08%

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL

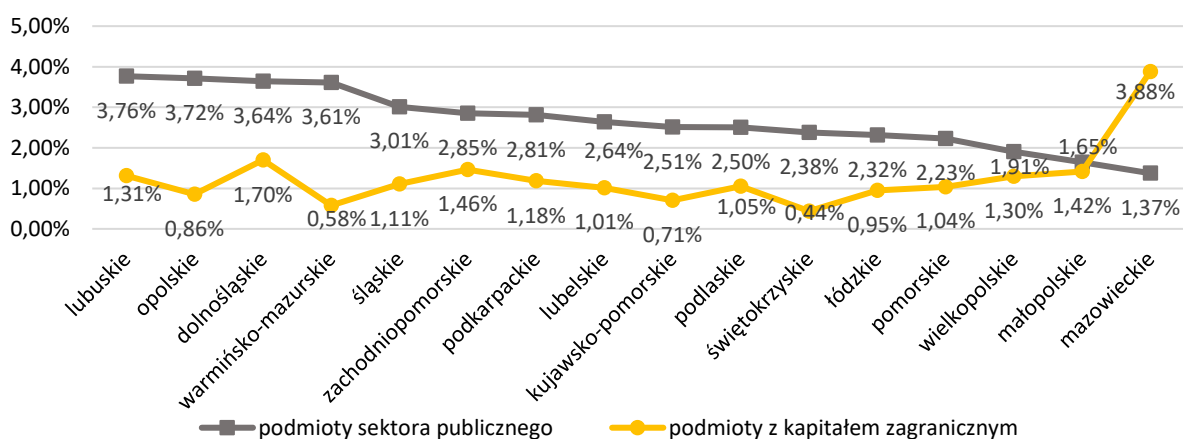
Województwo warmińsko-mazurskie odznacza się na tle kraju jednym z najwyższych odsetków publicznych podmiotów gospodarczych. W 2020 roku firmy z sektora publicznego stanowiły 3,61% ogółu podmiotów gospodarczych z regionu Warmii i Mazur, przy średniej krajowej wynoszącej 2,4%. Z kolei pod względem podmiotów gospodarczych z udziałem kapitału zagranicznego, województwo warmińsko-mazurskie oraz województwo świętokrzyskie osiągają najniższą wartość wskaźnika w skali całego kraju

¹ Wsparcie finansowe osób planujących rozpoczęcie działalności gospodarczej przewidziano w osi 10 „Regionalny rynek pracy” RPO WiM 2014-2020 (PI 10i oraz 10iii), natomiast w osi 1 „Inteligentna gospodarka Warmii i Mazur” RPO WiM 2014-2020 zaplanowano wsparcie inkubowania nowych przedsiębiorstw i środki na rozwój dla firm w początkowej fazie istnienia (PI 3a).

(kolejno 1,5 i 1,6 na 10 tys. mieszkańców w 2019 r.). Średnia krajowa dla województw pod względem udziału w strukturze przedsiębiorstw podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego wynosi natomiast 6,6 na 10 000 mieszkańców.

W nowoczesnej gospodarce stosunkowo wysoki odsetek podmiotów państwowych jest mało pożądany, ponieważ to głównie firmy sektora prywatnego generują PKB, a także muszą konkurować na rynku z innymi podmiotami, aby się utrzymać. W tym celu zmuszone są one m.in. do szukania nowych lub tańszych metod produkcji, przez co następuje rozwój innowacyjności. W przypadku przedsiębiorstw sektora publicznego takie zależności nie muszą występować, bo zawsze istnieje możliwość pokrycia deficytów wynikających z prowadzenia działalności gospodarczej z budżetu państwa. W województwie warmińsko-mazurskim widoczny jest sukcesywny spadek udziału publicznych podmiotów gospodarczych w strukturze przedsiębiorstw – od wejścia Polski do Unii Europejskiej (2004 r.) odsetek ten zmniejszył się z 6,2% do 3,61% w 2020 roku. Województwo warmińsko-mazurskie powinno dążyć do zwiększenia udziału w strukturze przedsiębiorstw, podmiotów gospodarczych z udziałem kapitału zagranicznego. Przedsiębiorstwa z kapitałem zagranicznym stanowią dla gospodarki regionu nie tylko potencjał nowych miejsc pracy czy napływu kapitału zagranicznego, ale również inwestycje które mogą się wiązać z napływem innowacyjnych technologii czy know-how, których wprowadzenie może się przyczynić do zmniejszenia luki inwestycyjnej, modernizacji gospodarki regionu czy poprawy konkurencyjności.

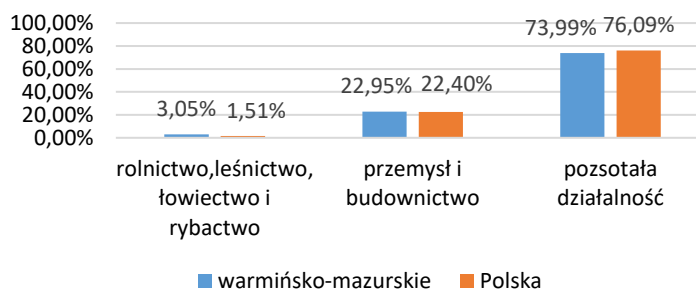
Wykres 9. Udział w strukturze przedsiębiorstw podmiotów sektora publicznego i podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego (2020)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL

Struktura podmiotów gospodarczych według rodzajów działalności w województwie warmińsko-mazurskim niewiele różni się od struktury krajowej, aczkolwiek w regionie Warmii i Mazur odsetek podmiotów gospodarczych wpisujących się w działalność rolniczą (3,20%) jest dwukrotnie wyższy niż średnio w kraju (1,60%) – pod względem tego odsetka, województwo warmińsko-mazurskie zajmuje pierwsze miejsce w kraju. Udział podmiotów gospodarczych z grupy przemysł i budownictwo oraz usługi jest natomiast niewiele mniejszy niż średnia krajowa.

Wykres 10. Struktura podmiotów gospodarczych w sektorze prywatnym wg grup rodzajów działalności PKD (2020 r.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL

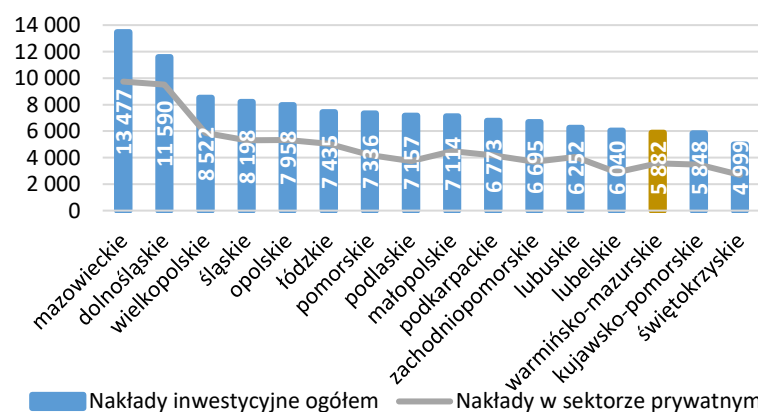
Inwestycje

Nakłady inwestycyjne ponoszone są w związku z wymianą zużytych zasobów, środków produkcji lub ich powiększaniem. Pierwsze umożliwiają przedsiębiorstwom utrzymanie produkcji na dotychczasowym poziomie, drugie – umożliwiają jej wzrost. Bez inwestycji, czyli nakładów na budynki, maszyny, urządzenia techniczne, narzędzia czy środki transportu, trudno mówić o rozwoju przedsiębiorstw. Wysokość nakładów inwestycyjnych jest jedną z ważnych miar rozwoju regionów, ponieważ pokazuje ona zaangażowanie kapitału w rozwój gospodarczy.

W 2019 roku nakłady inwestycyjne w województwie warmińsko-mazurskim wynosiły ok. 2,4 mld zł, co stanowiło 1,52% ogółu nakładów inwestycyjnych poniesionych w kraju. Niższym odsetkiem charakteryzowały się województwa: lubuskie (1,31%), podlaskie (1,16%), świętokrzyskie (1,01%) oraz opolskie (0,99%). Nakłady inwestycyjne w przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa warmińsko-mazurskiego w 2019 roku wynosiły 5 882 zł, a ich wartość osiągnęła 70,4% wartości średniej krajowej - co plasuje województwo na 14. miejscu w kraju. Pod tym względem gorzej od Warmii i Mazur wypadło jedynie województwo kujawsko-pomorskie i świętokrzyskie.

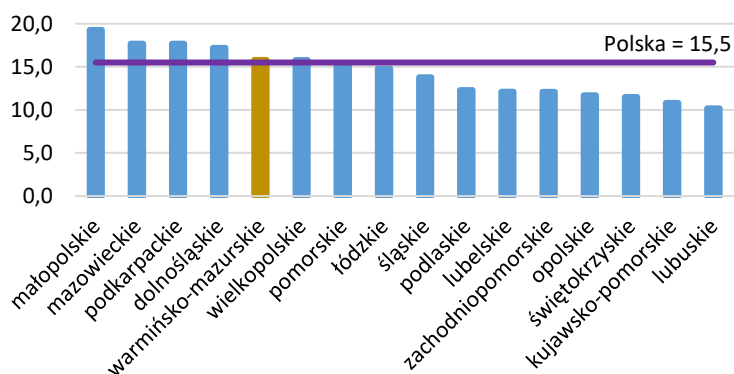
Analizując relację nakładów inwestycyjnych sektora prywatnego do wartości PKB województwa, warmińsko-mazurskie w 2018 r. osiąga wynik wyższy od 11 województw z wynikiem 9,7%. Jedynie województwo dolnośląskie, opolskie, podkarpackie i mazowieckie osiągnęło wyższą wartość analizowanego wskaźnika. Wynik województwa warmińsko-mazurskiego nieznacznie przekracza średnią krajową, która w 2018 r. wyniosła 9,2%. Sytuacja w odniesieniu do 2013 roku, uległa znaczącej poprawie. W relatywnie krótkim okresie wartość nakładów inwestycyjnych w sektorze prywatnym na 1 mieszkańca w relacji do PKB wzrosła z 6,8% w 2013 roku do 9,7% w 2018 roku. Z powyższych danych wynika, że przedsiębiorcy sektora prywatnego zaczęli chętniej inwestować, co w konsekwencji przekłada się na wyższe tempo rozwoju gospodarczego.

Wykres 11. Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca w 2019 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL

Wykres 12. Udział przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw w 2019 roku (w %)

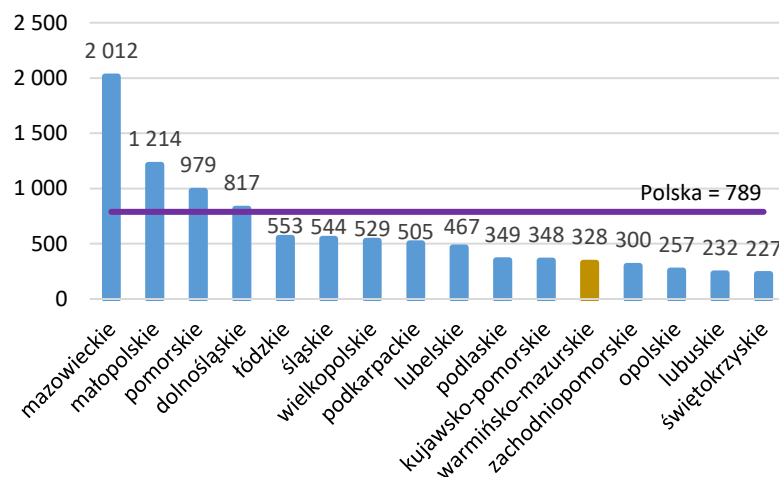
Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL

Analizując średni udział przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw, region Warmii i Mazur uplasował się na 5 lokacie w kraju. W 2019 r. ok. 15,8% przedsiębiorstw w województwie warmińsko-mazurskim było innowacyjnych. Średnia krajowa tego wskaźnika była nieznacznie niższa i wyniosła 15,5%. Województwami, które osiągnęły wyższy poziom tego wskaźnika są: małopolskie (19,3%), mazowieckie, podkarpackie (po 17,7%) i dolnośląskie (17,2%).

Jednym z najważniejszych wskaźników w sferze innowacyjności w wymiarze regionalnym jest wysokość wydatków na działalność badawczo-rozwojową (B+R), które przekładają się na wzrost liczby i wartości innowacji oraz pozwalają na wykorzystanie potencjału sektora nauki dla budowania rozwoju gospodarczego, a także wpływają na postęp techniczny.

W 2019 roku nakłady na działalność B+R w województwie warmińsko-mazurskim wynosiły 467,6 mln zł co stanowiło zaledwie 1,54% nakładów krajowych. Należy zauważyć jednak, że wydatki na B+R charakteryzują się wysoką koncentracją regionalną, ponieważ 36% z nich ponoszonych jest tylko w województwie mazowieckim. Na drugim miejscu znalazło się województwo małopolskie (13,65% nakładów krajowych), które skupiało ponad dwukrotnie mniej wydatków niż to miało miejsce w województwie mazowieckim. Stąd też należy stwierdzić, że w przypadku działalności badawczo-rozwojowej w Polsce, mamy do czynienia z polaryzacją, gdzie po jednej stronie mamy województwa mazowieckie i małopolskie, a po drugiej resztę kraju.

Wykres 13. Nakłady na B+R na 1 mieszkańca w 2019 (w zł)

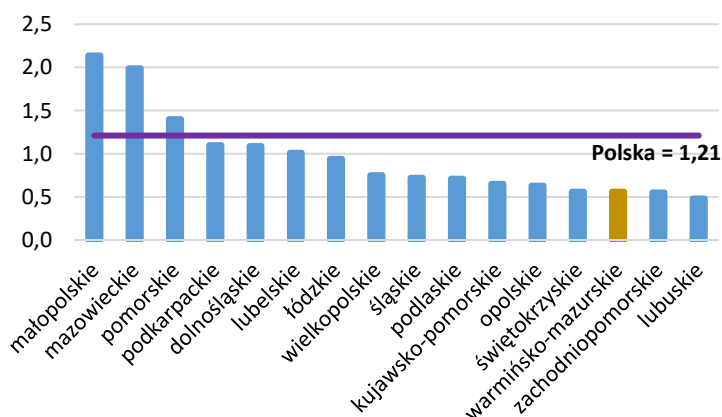

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL

Nakłady na B+R w przeliczeniu na jednego mieszkańca w województwie warmińsko-mazurskim w 2019 roku wynosiły 328 zł, co stanowiło 41,6% średniej krajowej kształtującej się na poziomie 788,9 zł. Pod tym względem województwo zajęło 12 miejsce w kraju. Niższe nakłady na B+R *per capita* odnotowano w województwie zachodniopomorskim (300 zł), opolskim (257 zł), lubuskim (232 zł) i świętokrzyskim (227 zł). Najwyższe wartości wskaźnika w 2019 r. zarejestrowano w województwach mazowieckim (2 012 zł) i małopolskim (1 214 zł).

Ważnym wskaźnikiem przedstawiającym skalę rozwoju innowacyjności w regionach są nakłady na działalność badawczo-rozwojową wyrażone jako procent PKB. W województwie warmińsko-mazurskim nakłady te w 2018 roku stanowiły 0,56% PKB, co plasowało region na 13. miejscu w kraju. Największy odsetek odnotowano natomiast w województwie małopolskim (2,14%), mazowieckim (1,99%) i pomorskim (1,40%) – województwach, w których ulokowane są komercyjne centra badawcze przedsiębiorstw prywatnych. W skali kraju udział nakładów na B+R w PKB kształtował się na poziomie 1,21%.

Wykres 14. Nakłady na działalność B+R jako % PKB w 2018 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL

Mając na uwadze, że najwięcej nakładów na działalność B+R ponoszonych jest w województwie mazowieckim i małopolskim, to także i tam przypada najwięcej osób zatrudnionych w działalności B+R w przeliczeniu na tysiąc osób aktywnych zawodowo. W 2018 roku na Mazowszu wskaźnik ten wyniósł

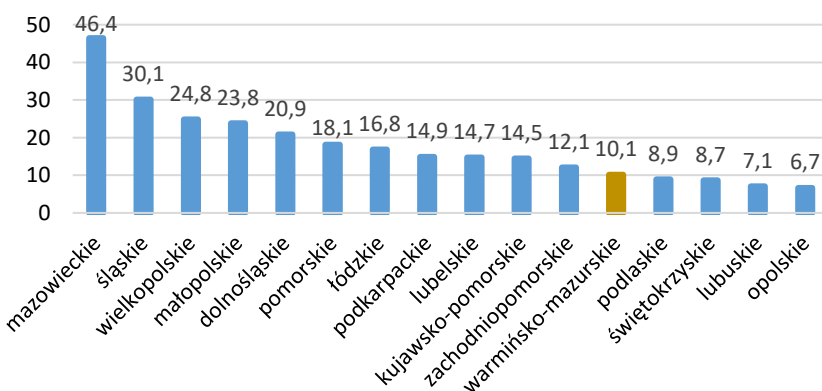
16,8, a w Małopolsce 12,2. W województwie warmińsko-mazurskim wartość wskaźnika osiągnęła poziom 3,8 – wynik ponad dwukrotnie niższy niż średnia krajowa (8,0). Województwami, które wypadły gorzej od Warmii i Mazur, są świętokrzyskie (2,5) i lubuskie (2,4).

1.3. Budżety jednostek samorządu terytorialnego

Poziom zamożności mieszkańców niewątpliwie wpływa na sytuację budżetową jednostek samorządu terytorialnego (JST), jednocześnie stan finansów JST determinuje poziom życia mieszkańców. Jest to spowodowane tym, że im wyższe są wpływy do budżetu, tym większe mogą być inwestycje poczynione w infrastrukturę techniczną, społeczną i mieszkaniową, a także mogą być realizowane działania zmierzające do poprawy sytuacji osób najmniej zamożnych (np. projekty integracji społeczno-zawodowej). Wszystko to w konsekwencji przekłada się na dalszy wzrost poziomu życia mieszkańców. Jeżeli natomiast wpływy do budżetu są niewielkie, wówczas odczuwalny jest brak środków na inwestycje poprawiające stopę życiową mieszkańców, przy czym zwiększają się wydatki związane ze wsparciem osób zagrożonych ubóstwem lub bezrobociem. W praktyce dylematy związane z zagospodarowaniem środków publicznych wynikają głównie stąd, że zasoby finansowe są ograniczone, w odróżnieniu do potrzeb społeczno-gospodarczych.

W 2019 roku w województwie warmińsko-mazurskim łączne dochody budżetów JST (116 gmin, 19 powiatów, 2 miast na prawach powiatu i samorządu województwa) wyniosły ponad 10 mld zł i od czasu wejścia Polski do Unii Europejskiej w 2004 r. wzrosły o niecałe 295%. Jednocześnie wydatki z budżetów JST w 2019 roku wynosiły 10,1 mld zł i wzrosły o ok. 287% w porównaniu do 2004 roku. Zestawiając dochody budżetowe i wydatki okazuje się, że samorządy z województwa warmińsko-mazurskiego od 2009 roku (z wyłączeniem 2016 r.) zmagają się z deficytem budżetowym. Największy deficyt JST został odnotowany w 2010 r. w którym wyniósł ponad 711 mln zł, natomiast w 2019 r. wyniósł 12,8 mln zł.

Wykres 14. Dochody jednostek samorządu terytorialnego w poszczególnych województwach w 2019 roku (w mld zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL

Nieco ponad 10 mld zł dochodów warmińsko-mazurskich jednostek samorządu terytorialnego plasuje region na 12. miejscu w kraju. Warmia i Mazury dysponują dochodami wyższymi niż województwa: podlaskie (8,91 mld zł), świętokrzyskie (8,66 mld zł), lubuskie (7,10 mld zł) i opolskie (6,67 mld zł). Średnie dochody JST w województwach wynoszą około 17,41 mld zł natomiast województwo warmińsko-mazurskie osiąga niecałe 59% tej wartości. Największymi dochodami dysponują JST w województwie

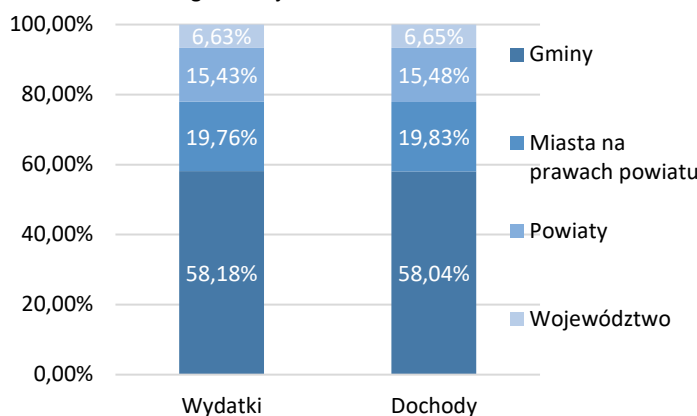
mazowieckim i śląskim – stanowią one ponad ¼ wszystkich krajowych dochodów jednostek samorządu terytorialnego.

Analizując strukturę dochodów i wydatków JST w województwie warmińsko-mazurskim okazuje się, że największy w niej udział mają gminy, które odpowiadają za ok. 58% budżetu JST w regionie. Na drugim miejscu znalazły się miasta na prawach powiatu, odpowiadające za prawie 20% ogółu dochodów i wydatków budżetowych JST. W dalszej kolejności uplasowały się powiaty (ok. 15%) i województwo (ok. 6%).

Pod względem dochodów powiatów na 1 mieszkańca, województwo warmińsko-mazurskie plasuje się na 1 miejscu w kraju osiągając średnią wartość 1 384,40 zł, co odpowiada 116% średniej krajowej. Najwyższe dochody na 1 mieszkańca odnotowano w powiatach: węgorzewskim (2 060,25 zł), oleckim (1 710,11 zł), nidzickim (1 692,88 zł), gołdapskim (1 629,60 zł) i giżyckim (1 592,05 zł).

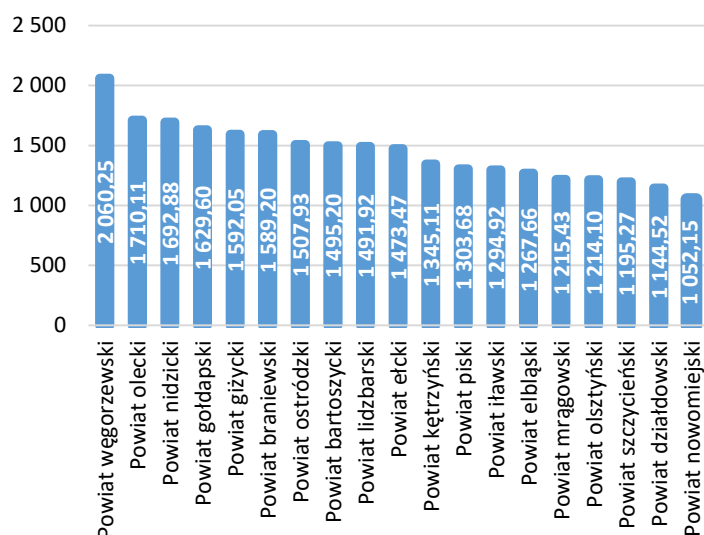
Gminy o najwyższych dochodach nie pokrywają się z obszarami powiatów które wypadają najlepiej pod tym samym względem. Najwyższe dochody w województwie na 1 mieszkańca osiągnęła gmina Stawiguda (8 368,89 zł), miasto Olsztyn (7 597,00 zł) oraz gmina Jedwabno (6 749,72 zł). Najmniejsze dochody na 1 mieszkańca osiągnęły gminy miejskie Działdowo (4 301,66 zł), Kętrzyn (4 397,92 zł) oraz Braniewo (4 473,19 zł). Średnie dochody gmin w województwie warmińsko-mazurskim wyniosły w 2019 r. 5 348,54 zł.

Wykres 15. Struktura dochodów i wydatków jednostek samorządu terytorialnego w województwie warmińsko-mazurskim w 2019

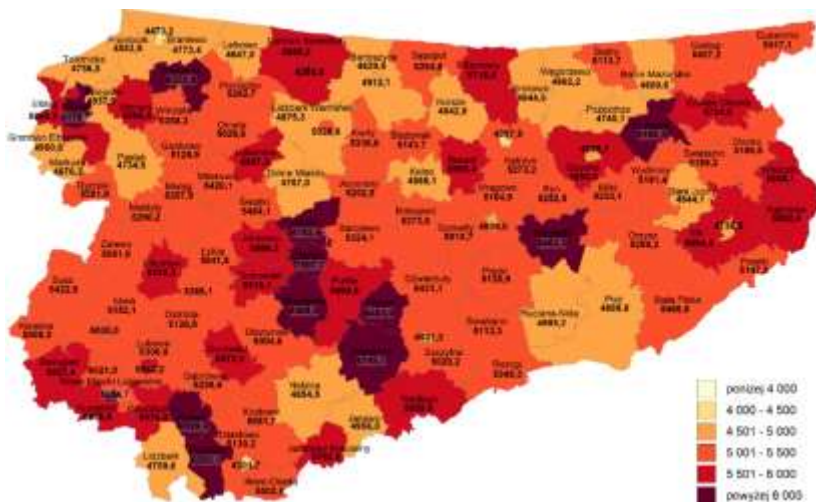
Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL

Wykres 16. Dochody powiatów w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2019 r. (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL

Mapa 1. Dochody gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2019 roku (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL

2. Społeczeństwo

2.1. Demografia i migracje

Przyrost naturalny, migracje oraz struktura społeczna wraz z rozmieszczeniem w przestrzeni są uzależnione od wielu czynników, przede wszystkim społecznych, ekonomicznych i socjologicznych. W województwie warmińsko-mazurskim w 2019 r. mieszkało 1,42 mln osób, co stanowi 3,71% mieszkańców całego kraju. Spośród wszystkich mieszkańców, 51% stanowiły kobiety, a 49% mężczyźni. Od wielu lat obserwuje się spadek liczby ludności na Warmii i Mazurach i tylko od 2015 r. populacja zmniejszyła się o niemal 17 tys. osób. Przyczyną jest m.in. wzrost liczby zgonów i spadek liczby urodzeń, co spowodowało, że przyrost naturalny z każdym rokiem malał.

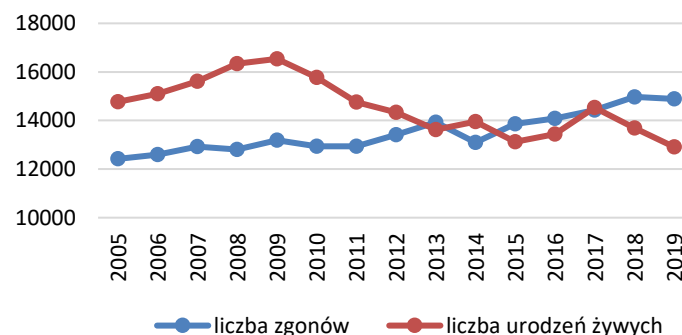
W 2015 r. liczba zgonów przewyższyła liczbę urodzeń w regionie, a negatywny trend został odwrócony jedynie w 2017 r., co zaprezentowano na wykresie 17. W 2019 r. zarejestrowano 12 911 tys. żywych urodzeń, a liczba zgonów wyniosła 14 894 tys. Przyrost naturalny w województwie był ujemny i wyniósł -1 983, co oznacza jednocześnie przyrost naturalny na poziomie -1,4 na 1000 mieszkańców regionu Warmii i Mazur.

W podziale na powiaty, w 2019 r. najwięcej ludności przybyło w powiecie ełckim oraz nowomiejskim, gdzie przyrost naturalny wyniósł odpowiednio 53 i 47. Największy ujemny przyrost naturalny odnotowano natomiast w m. Elbląg, w którym wyniósł -410.

Przyczyn spadku liczby ludności, poza zmianami w przyroście naturalnym, upatruje się również we wzroście liczby emigrantów, szczególnie na pobyt stały poza granice województwa. Tylko w ciągu lat 2013-2016, zarejestrowano 117 tys. emigrantów, z czego 96%, (112 tys.) stanowiły migracje wewnętrzne, natomiast 4% (5 tys.) migracje zagraniczne². Do roku 2016 notowano spadek liczby migracji w przypadku migracji wewnętrznych - z 19 do 17 tys. Jednak od 2017 r. nastąpił duży wzrost odpływu ludności, który w 2019 r. wyniósł 21,8 tys. Saldo migracji zagranicznych na pobyt osiągnęło w 2019 r. wartość dodatnią (21). Saldo migracji ogółem wyniosło w 2019 r. -3 750 i było wyższe niż w roku 2018 (-3 504).

W 2019 r. zarejestrowano w regionie 7 758 przypadków migracji międzywojewódzkich, w przypadku których najczęstszym wybieranym kierunkiem były województwa: pomorskie (2 778 osób), mazowieckie (2 203 osób) i podlaskie (642 osób), co stanowiło 72,5% migracji ogółem. Migracje zarówno na poziomie kraju jak i w obrębie województwa są zróżnicowane przestrzennie, co można zauważyć na mapie 2. W województwie warmińsko-mazurskim, najwięcej osób przemieszczało się w kierunku gmin,

Wykres 17. Zgony i urodzenia żywe w województwie warmińsko-mazurskim w 2019 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS

² Brak danych za 2015 r. Dane o migracjach zagranicznych na pobyt stały za 2015 r. nie są publikowane ze względu na ich niedostateczną jakość.

zlokalizowanych w okolicach największych i większych miast w województwie takich jak Olsztyn, Ełk, Iława, Ostróda, Mrągowo, Giżycko, Działdowo i Szczytno.

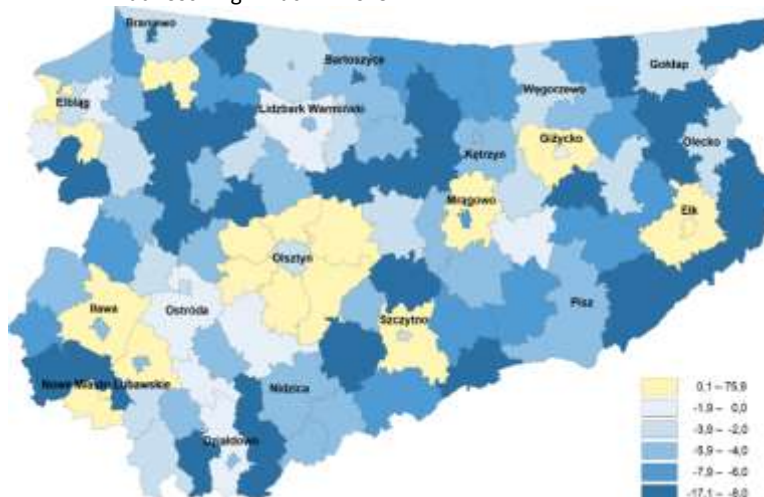
Gęstość zaludnienia od 2010 r. pozostaje na niezmiennym poziomie 59 osób na km² i jest dwa razy niższa niż średnio w Polsce. Powoduje to, że województwo warmińsko-mazurskie wraz z województwem podlaskim zajmują pod tym względem dwa ostatnie miejsca w kraju. Zdecydowanie więcej osób, bo 59% zamieszkuje obecnie miasta, natomiast 41%

ludności to mieszkańcy terenów wiejskich. Tendencja ta pozostaje niezmienna. Na wykresie 18 przedstawiono strukturę ludności według miejsca zamieszkania w powiatach. Poza miastami na prawach powiatu (m.Olsztyn, m. Elbląg) największym udziałem osób mieszkających w miastach charakteryzują się powiaty: ełcki, lidzbarski i piski, natomiast powiatami, w których przeważająca liczba osób mieszka na terenach wiejskich są powiaty nowomiejski, elbląski i olsztyński. Koncentracja ludności na terenach wiejskich ma miejsce przede wszystkim w południowej części województwa.

Poza m. Olsztyn i m. Elbląg w których wskaźnik gęstości zaludnienia wyniósł w 2019 r. kolejno 1 947 i 1 495 (osób na km²), podnosząc jednocześnie znacznie średnią wojewódzką, najgęściej zaludnionymi powiatami są powiaty ełcki (82 osób na km²), działdowski (68 osób na km²) i iławski (67 osób na km²). Najmniej zaludnionym powiatem jest powiat piski (32 osoby na km²) oraz węgorzewski (33 osoby na km²).

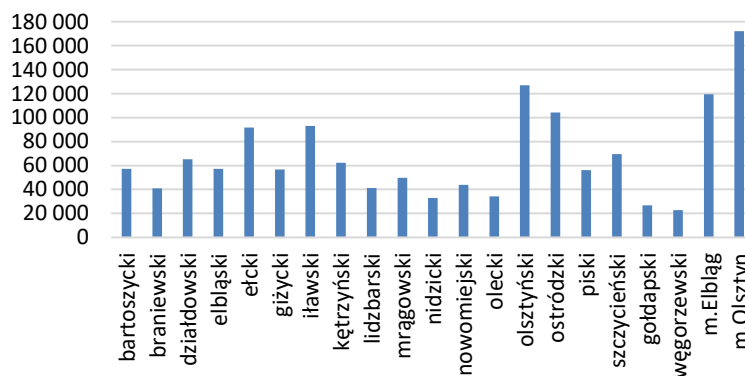
Struktura ludności według poziomu wykształcenia w województwie w 2019 r. uległa nieznacznym zmianom w stosunku do 2018 r. Przede wszystkim zanotowano wzrost udziału ludności o wykształceniu gimnazjalnym, podstawowym i niższym (+1,4 p.p.), policealnym i średnim zawodowym (+1 p.p.) oraz wyższym (+0,2 p.p.). Zmniejszył się natomiast udział osób w kategorii: zasadnicze zawodowe (-2,1 p.p.) oraz średnie ogólnokształcące (-0,5 p.p.). Strukturę ludności według poziomu wykształcenia przedstawiono na wykresie 19.

Mapa 2. Saldo migracji stałej w województwie warmińsko-mazurskim na 1000 ludności w gminach w 2019 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS

Wykres 18. Ludność województwa warmińsko-mazurskiego według miejsca zamieszkania w powiatach w 2019 r. (w osobach)

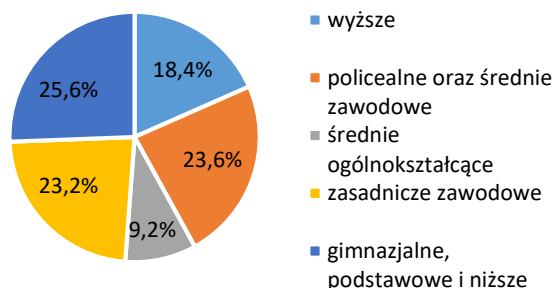
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS

Starzenie się ludności, czyli proces zwiększania się udziału ludności w wieku starszym w ogólnej liczbie ludności, to zjawisko występujące w całym kraju. Jednakże udział osób starszych w populacji ogółem jest w Polsce zróżnicowany regionalnie. Województwo warmińsko-mazurskie jest jednym z województw znajdujących się w najkorzystniejszej sytuacji tj. najniższym udziale osób starszych, czyli w wieku powyżej 65 roku życia. Odsetek ten wyniósł w 2019 r. 16,6% populacji województwa (wzrost o 1,8 p.p. względem 2016 r.). W skali kraju udział osób powyżej 65 roku życia wyniósł w 2019 r. 18,1%, co stanowiło wzrost w odniesieniu do 2016 r. o 1,7 p.p. W województwie warmińsko-mazurskim zmniejszył się również udział osób w wieku do 25 roku życia, który wyniósł w 2019 r. 26,4% (spadek o 0,8 p.p. względem 2016). Jest to jednak ogólnokrajowa tendencja, gdyż w 2019 r. odsetek osób do 25 roku życia wyniósł 25,5% (spadek o 0,5 p.p.). W 2019 r. najwyższy odsetek osób starszych w województwie warmińsko-mazurskim zarejestrowany został w Elblągu (19,5%), Olsztynie (19,2%) oraz powiecie węgorzewskim (18,5%). Najmniejszym udziałem osób starszych w ogóle mieszkańców charakteryzował się powiat olsztyński (14,3%) i ełcki (14,7%).

W związku ze zmianami w poszczególnych grupach wiekowych, zmienia się struktura ludności według ekonomicznych grup wieku. Zauważalny, choć niewielki spadek udziału zarejestrowano dla osób w wieku przedprodukcyjnym z 18,4% w 2016 r. do 18,2% w 2019 r. oraz w wieku produkcyjnym z 63,1% w 2016 r. do 61,2% w 2019 r. Wzrost nastąpił natomiast w grupie osób w wieku poprodukcyjnym i w analogicznych okresach wyniósł on 18,5% do 20,5%. Poza wiekiem, strukturę ludności można charakteryzować również w oparciu o kryterium płci. W tym celu wykorzystuje się współczynnik feminizacji, którego wartość dla województwa od kilku lat pozostaje na niezmiennym poziomie wynoszącym 104. Oznacza to, że na 100 mężczyzn przypadają średnio 104 kobiety (średnia w kraju wynosi 107). Identyfikacyjny wynik osiągnęło również województwo podkarpackie i razem z warmińsko-mazurskim znajduje się najbliżej wyniku wynoszącego 100, oznaczającego równowagę liczebną kobiet i mężczyzn. Najwyższy współczynnik feminizacji notuje się w powiecie m. Olsztyn (115), natomiast najniższy wynoszący 100 w powiatach: braniewskim, elbląskim i oleckim.

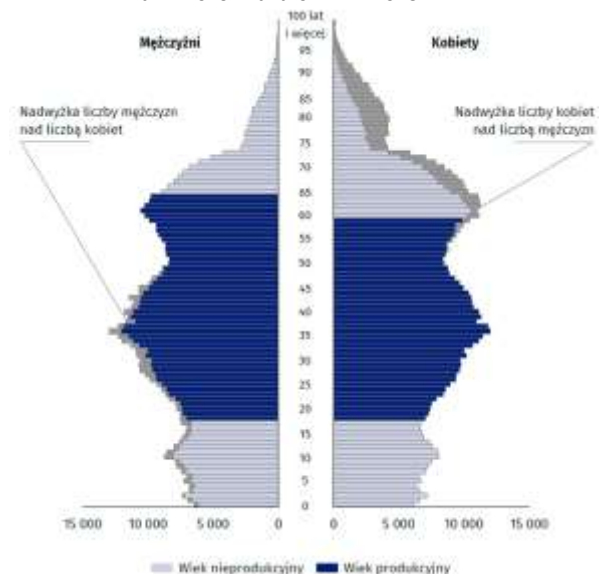
Interesującym zjawiskiem jest nadwyżka liczby mężczyzn w relacji do liczby kobiet w wieku do 50 lat oraz duża nadwyżka liczby kobiet w wieku po 50 roku życia w odniesieniu do liczby mężczyzn w tym samym wieku. Struktura ludności regionu wg płci i wieku przedstawiona została na grafice 2.

Wykres 19. Struktura ludności województwa warmińsko-mazurskiego według poziomu wykształcenia w 2019 r. (BAEL)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS

Grafika 2. Stan ludności wg płci i wieku w województwie warmińsko-mazurskim w 2019 r.

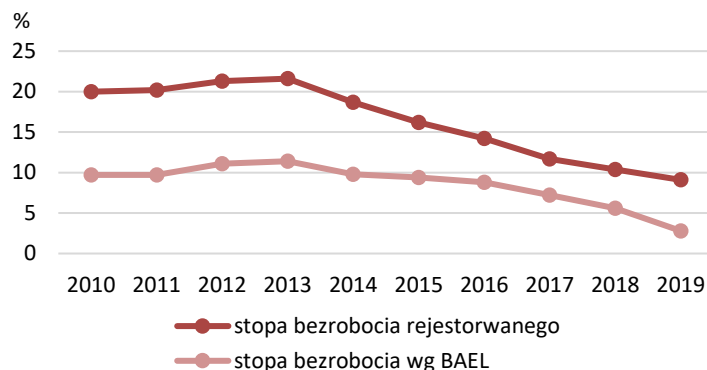

Źródło: Stan i ruch naturalny ludności w województwie warmińsko-mazurskim w 2019 r., Urząd Statystyczny w Olsztynie

2.2. Rynek pracy

Bezrobocie rejestrowane jest definiowane na różne sposoby. Zazwyczaj jest ono określane jako relacja liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych do zasobu siły roboczej populacji, czyli liczby ludności aktywnej ekonomicznie. Stopa bezrobocia rejestrowanego wyniosła w 2019 r. 9,1% (spadek o 1,3 p.p. względem 2018 r.) i nadal był to najwyższy poziom w Polsce od początku istnienia województwa. W przypadku stopy bezrobocia mierzonej metodą BAEL, odnotowano spadek do poziomu 2,8% w 2019 r., tj. spadek o 2,8% względem 2018 r. Podkreślenia wymaga fakt, że stopa bezrobocia na wsi jest wyższa niż w miastach, wynosi kolejno 3,1 i 2,6% wg BAEL. Na wykresie 20. przedstawiono jak kształtowała się stopa bezrobocia w ostatnich latach.

Wykres 20. Stopa bezrobocia w województwie warmińsko-mazurskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS oraz Rocznika statystycznego województwa warmińsko-mazurskiego, Urząd Statystyczny w Olsztynie, Olsztyn 2019

W przypadku powiatów, najniższą stopą bezrobocia rejestrowanego charakteryzują się m. Olsztyn (2,7%) oraz powiat iławski (4,4%). Najtrudniejsza sytuacja na rynku pracy panuje głównie w powiatach zlokalizowanych w północnej części województwa tj. braniewskim, bartoszyckim, kętrzyńskim oraz węgorzewskim, co przedstawiono na mapie numer 3. W wymienionych powiatach stopa bezrobocia waha się w granicach 15,4% do 19,5%.

Mapa 3. Stopa bezrobocia rejestrowanego (w %) według powiatów w województwie warmińsko-mazurskim w 2019 r.

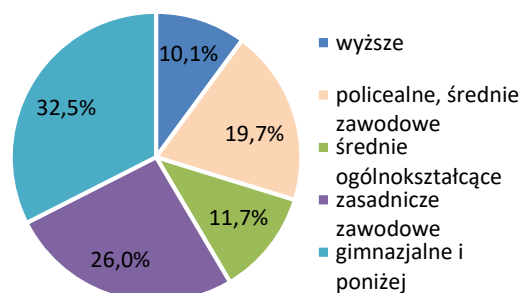

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS

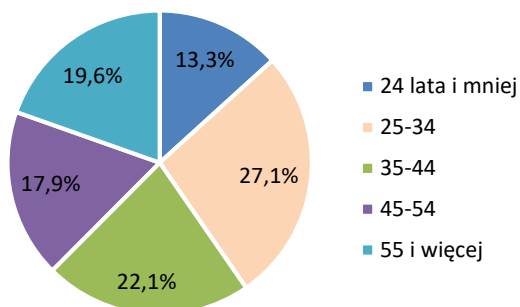
Struktura bezrobocia jest najczęściej opisywana według kryterium wykształcenia, wieku oraz czasu pozostawania bez pracy, co też przedstawiono na wykresach poniżej. W przypadku wykształcenia, istnieje zależność związana z poziomem wykształcenia - im wyższy poziom wykształcenia, tym niższy udział osób bezrobotnych. Osoby posiadające wykształcenie wyższe stanowiły w 2019 r. 10,1 % bezrobotnych w regionie. Natomiast największy odsetek bezrobotnych zarejestrowanych, to osoby z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym, których udział wyniósł 32,5%.

Niepokojący jest fakt, że wielu ludzi w wieku 25-34 posiadało status bezrobotnego. W 2019 r. stanowili oni

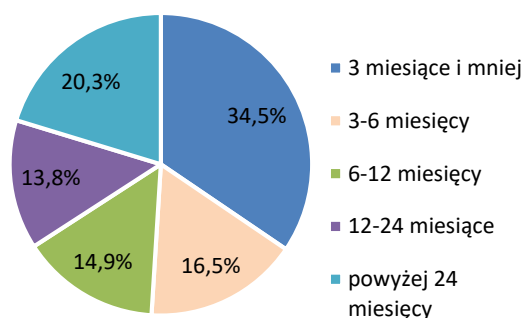
Wykres 21. Bezrobotni zarejestrowani w województwie warmińsko-mazurskim według wykształcenia, wieku i czasu pozostawania bez pracy w 2019 r.

27,1% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych w województwie, co stanowiło wartość o 0,2 p.p. wyższą niż w 2016 r. Najmniejszy udział zarejestrowanych bezrobotnych jest wśród osób w wieku 24 lata i mniej (13,3%), dużą grupę stanowiły również osoby w wieku 35-44 lata (22,1%). Największą grupę wśród osób bezrobotnych stanowiły osoby pozostające bez zatrudnienia przez okres 3 miesięcy i mniej (34,5%). Liczną grupę stanowiły również osoby pozostające bez pracy powyżej 24 miesięcy (20,3%).

W 2019 r. w województwie zarejestrowanych było 45,7 tys. bezrobotnych i w porównaniu do roku poprzedniego było to o 7,4 tys. osób mniej. Wśród bezrobotnych można wyodrębnić wiele grup, posiadających specyficzne wyróżniające je cechy, które obejmują swym zakresem osoby znajdujące się w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Strukturę bezrobotnych w oparciu o te cechy wraz z tendencją im towarzyszącą prezentuje tabela 3. Spadek udziału w ogólnej liczbie bezrobotnych nastąpił w pięciu grupach bezrobotnych: bez pracy powyżej 12 miesięcy, bez prawa do zasiłku, do 25 roku życia, w wieku 50+ oraz bezrobotnych niepełnosprawnych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS

Pomimo, że w województwie warmińsko-mazurskim jest najwyższy poziom bezrobocia, istnieją zawody, na które występuje na rynku pracy wyższe zapotrzebowanie niż liczba poszukujących pracy w danym zawodzie. Zawody deficytowe z każdym kolejnym rokiem zmieniają się. Dla przykładu, w 2016 r. do grupy tej zaliczali się m.in.: funkcjonariusze celni i ochrony granic, projektanci aplikacji sieciowych i multimedialnych, kierownicy do spraw badań i rozwoju,

Tabela 3. Osoby w szczególnej sytuacji na rynku pracy w województwie warmińsko-mazurskim

Grupa bezrobotnych	Odsetek w 2016 r.	Odsetek w 2020 r.	↘/↗
Bez kwalifikacji zawodowych	32,66%	34,07%	↗
Bez pracy powyżej 12 miesięcy	38,90%	37,20%	↘
Bez prawa do zasiłku	82,43%	80,75%	↘
W wieku do 25 roku życia	13,53%	12,84%	↘
W wieku 50+	28,80%	27,55%	↘
Zamieszkali na wsi	51,12%	51,33%	↗
Niepełnosprawni	6,52%	5,90%	↘

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS

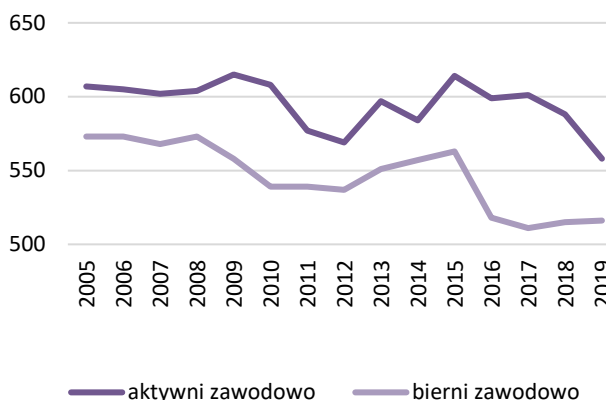
farmaceuci specjaliści, analitycy systemów komputerowych, robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy gdzie indziej niesklasyfikowani, asystenci nauczycieli czy programiści aplikacji.³ W 2019 r. w regionie zidentyfikowano 29 zawodów deficytowych w tym m.in.: lekarze dentyści specjaliści, robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy, pracownicy call center, magazynierzy, programiści aplikacji, kierownicy w handlu detalicznym i hurtowym czy operatorzy maszyn.⁴

³Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych w województwie warmińsko-mazurskim w 2016 roku, Wojewódzki Urząd Pracy, Olsztyn 2017.

⁴Statystyki i analizy Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie, Olsztyn 2020.

Liczba aktywnych zawodowo w 2019 r. w porównaniu do roku poprzedniego spadła z poziomu 588 tys. w 2018 r. do 577 tys. w 2019 r. Osób aktywnych zawodowo bezrobotnych było w 2019 r. 19 tys. (33 tys. w 2018 r.), natomiast aktywnych zawodowo pracujących – 558 tys. osób (555 tys. osób w 2018 r.). Do 2015 r. systematycznie przybywało osób biernych zawodowo, których liczba wyniosła 563 tys. W latach 2016-2017 zarejestrowano spadek wybranej grupy do poziomu 511 tys. osób. W 2018 r. nastąpiło odwrócenie pozytywnej tendencji - zarejestrowano ponowny wzrost liczby osób biernych zawodowo do poziomu 515 tys., a w roku 2019 do poziomu 516 tys. (wykres 22).

Wykres 22. Ludność w województwie warmińsko-mazurskim według BAEL (w tys. osób)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS

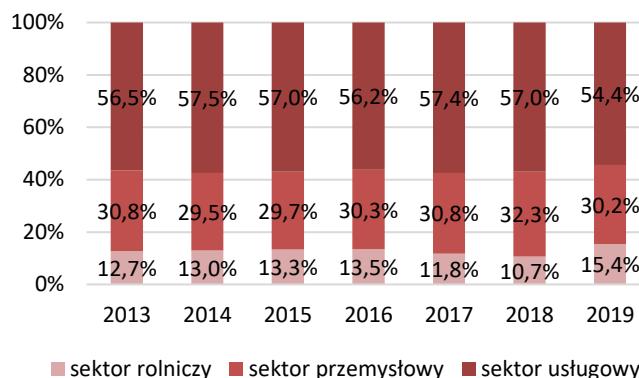
Aktywność zawodową ludności charakteryzuje współczynnik aktywności zawodowej, który może być rozszerzany o dodatkowe kryteria takie jak wiek, płeć lub miejsce zamieszkania. Współczynnik informuje jaki odsetek aktywnych zawodowych stanowią dane osoby w ogóle ludności. Podstawowym wskaźnikiem jest współczynnik aktywności zawodowej osób w wieku 15+, który w 2019 r. wyniósł 52,7% (spadek o 0,9 p.p. względem 2016 r.). Spadek aktywności zawodowej do poziomu 61,7% zanotowano wśród mężczyzn (63,1% w 2016 r.). Współczynnik aktywności zawodowej w przypadku kobiet zmniejszył się w relacji do 2016 r. o 0,4 p.p. i wyniósł w 2019 r. 44,3%. Spadek udziału odnotowano ponadto wśród osób mieszkających na wsi (z poziomu 51,7 % w 2016 r. do poziomu 50,3 % w 2019 r.) oraz w miastach (z poziomu 54,8% w 2016 r. do 54,4% w 2019 r.).

W województwie, w którym bezrobocie osiąga tak wysoki poziom, istotnym działaniem jest tworzenie nowych miejsc pracy. W roku 2019 w stosunku do roku poprzedniego spadła liczba nowo utworzonych miejsc pracy z 16,8 tys. do 14,1 tys. Zwiększyła się natomiast liczba wolnych, istniejących miejsc pracy z 2,7 tys. na koniec 2018 r. do 3,0 tys. w 2019 r. Korzystnym zjawiskiem jest spadek liczby zlikwidowanych miejsc pracy. W roku 2018 nastąpiła redukcja 11,2 tys. miejsc pracy, natomiast w 2019 liczba ta wyniosła 8,2 tys. Wskaźnik liczby pracowników przyjętych do pracy zmniejszył się w relacji do 2018 r., co jest negatywnym zjawiskiem, ponieważ wpływa na spadek liczby pracujących, co bezpośrednio negatywnie oddziałuje na wzrost poziomu bezrobocia. W roku 2019 przyjęto do pracy o 1 609 osoby mniej niż w 2018 roku. Jeśli chodzi o wskaźnik liczby pracowników zwolnionych z pracy, zmalął on o 2 370 osób w stosunku do roku 2018 i wyniósł 50,5 tys. Wśród liczby zwolnień ogółem zmaląła zarówno liczba zwolnień przez pracodawcę, jak i przez pracownika. W 2019 r. współczynnik przyjęć do pracy wyniósł 23,1% wobec 21,6% współczynnika zwolnień z pracy.

Poziom zatrudnienia jest możliwy do oceny poprzez wskaźnik zatrudnienia, który podobnie jak większość wskaźników może być rozwijany o dodatkowe cechy. Wskaźnik pozwala zmierzyć, jaka część osób pracuje zawodowo. Wzrost w ostatnich latach odnotowano między innymi w następujących grupach osób: w wieku 15+ (51% w 2019 r. – 50,3% w 2018 r.), w tym mężczyzn (60,2% w 2019 r. – 58,7% w 2018 r.) oraz 15-64 lata (63,4% w 2019 r. - 61,9% w 2018 r.), w tym kobiet (55,2% w 2019 r. – 54,6% w 2018 r.) oraz mężczyzn (71,5% w 2019 r. – 69,1% w 2018 r.). Uwzględniając poziom wykształcenia można dostrzec, że najwyższy odsetek zatrudnionych w 2019 r., podobnie jak w poprzednich latach, dotyczył osób z wykształceniem wyższym (78,6%). W dalszej kolejności pod względem udziału zatrudnionych znalazły się osoby z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym (58,9%) oraz zasadniczym zawodowym (54,6%). Najniższy wskaźnik zatrudnienia charakteryzuje osoby z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niższym – 19,0%.

Na liczbę pracujących wpływa popyt na pracę zgłaszany przez pracodawców. Na popyt oddziałują natomiast czynniki ekonomiczne. Podaż pracy tworzą osoby w wieku powyżej 15 roku życia, które pracują lub są bezrobotne. W 2019 r. w województwie pracowało 458 tys. osób i było to o 1,6 tys. osób więcej niż rok wcześniej. Ponad połowa pracujących była zatrudniona w sektorze usług (54,4%), a blisko jedna trzecia w sektorze przemysłowym (30,2%). Najmniej osób pracowało w sektorze rolniczym, jednak było to więcej niż średnio w kraju (15,4%

Wykres 23. Struktura pracujących w województwie warmińsko-mazurskim według sektorów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS

w województwie). Zgodnie z danymi zaprezentowanymi na wykresie 23, w ostatnich czterech latach, struktura pracujących według sektorów nie zmieniła się znacznie.

Wynagrodzenie stanowi ogół wydatków ponoszonych przez pracodawcę z tytułu zatrudnienia pracownika, dla którego jednocześnie jest przychodem. Na poziom wynagrodzeń wpływa m.in. popyt na pracę oraz kondycja finansowa przedsiębiorstw. Wśród pozostałych czynników kształtujących poziom wynagrodzeń można wskazać m.in. kwalifikacje i umiejętności pracowników, czy też realizowaną w kraju politykę rynku pracy. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto z roku na roku wzrasta i w 2019 r. osiągnęło poziom 4 319,51 zł w regionie i 5 181,63 zł w skali kraju. Ponadto poziom ten jest wyższy niż w przypadku przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej, które ukształtowało się w roku 2019 na poziomie 4 136,26 zł w województwie warmińsko-mazurskim i 4 920,09 zł w kraju.

Należy również podkreślić, że w ciągu ostatnich 3 lat nastąpiło wyrównanie wynagrodzeń w sektorze przemysłu i budownictwa, które w 2016 r. wynosiło jeszcze ok. 3 600 zł brutto. W 2019 r. wynagrodzenia w obu sektorach ukształtowały się na poziomie ok. 4 300 zł w regionie i 5 200 zł w kraju. Negatywnym aspektem jest zwiększenie się dystansu przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w województwie w odniesieniu do średniej krajowej, który w 2019 r. osiągnął poziom 83,4%, spadek o 0,1 p.p.

Tabela 4. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w 2019 r. (województwo/kraj)

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w budownictwie	4 297,24 zł / 5217,39 zł
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w przemyśle	4 290,26 zł / 5218,48 zł
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej	4 136,26 zł / 4 920,09 zł
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto	4 319,51zł / 5 181,63 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS; *Informacja o sytuacji społeczno-gospodarczej kraju w 2018 r.*, Główny Urząd Statystyczny, 2019; *Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa warmińsko-mazurskiego w 2018 r.*, Urząd Statystyczny w Olsztynie, 2019.

2.3. Sytuacja ekonomiczna społeczeństwa

Na Warmii i Mazurach w 2019 r. zarejestrowano 1 160 osób bezdomnych, tj. o 89 osób więcej niż przed rokiem. Bezdomnym oferowana jest możliwość skorzystania z noclegowni, schronisk i domów dla bezdomnych. Na terenie województwa w 2019 r. funkcjonowało 16 takich obiektów, tj. o 4 jednostki więcej niż w 2017 r.

Biorąc pod uwagę odsetek bezdomnych korzystających z tego typu obiektów, można zauważyć, że jest on niższy niż w 2018 r. o 12,3 p. p. i wyniósł w 2019 r. 38,7%. Liczba osób korzystających z obiektów maleje z roku na rok. Oznacza to, że bezdomni niechętnie korzystają z proponowanych im możliwości schronienia się.

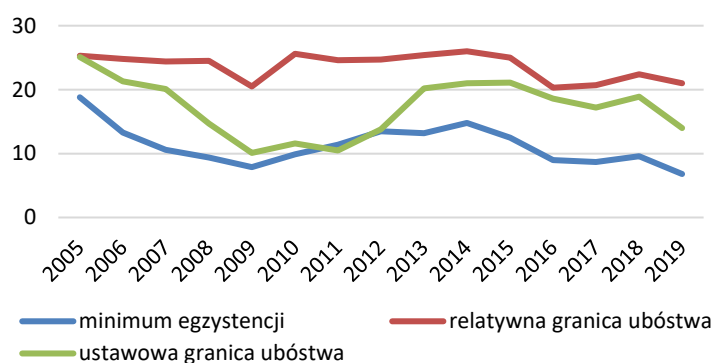
Przyczyn bezdomności jest wiele, jednak najważniejszymi z nich jest bezrobocie, zła sytuacja mieszkaniowa, przemoc w rodzinie, uzależnienia i patologie oraz przede wszystkim ubóstwo. Wskaźniki zagrożenia ubóstwem są w warmińsko-mazurskim najwyższe w kraju. Ustawowa granica ubóstwa⁵ stanowi kryterium dochodowe w pomocy społecznej i wyniosła w 2019 r. 14,0% (spadek o 4,9 p.p. w stosunku do 2018 r.). Relatywna granica ubóstwa⁶ była wyższa i w 2019 r. wyniosła 21,0%. Jednak w stosunku do 2018 r. wskaźnik ten zmalał o 1,4 p.p. Wskaźnik minimum egzystencji⁷ po spadkowej tendencji zarejestrowanej w latach 2014-2017 wyniósł w 2018 r. 9,6%, a w 2019 r. znów zmalał do poziomu 6,8%. Na wykresie 24 zaprezentowano tendencje opisanych wskaźników ubóstwa w ostatniej dekadzie.

Z pomocy społecznej skorzystało w 2019 r. 113 tys. osób, co stanowiło spadek względem 2018 r. o ok. 3 tys. osób. Zasiłki rodzinne na dzieci w 2019 r. otrzymało 46 tys. rodzin, co stanowiło spadek w relacji do roku poprzedniego (zasiłki rodzinne dla dzieci otrzymało wówczas 51 tys. rodzin).

Kwota świadczeń przyznanych z pomocy społecznej wyniosła w 2019 r. 206,1 mln zł, co oznacza spadek w porównaniu do 2018 r. o 2 mln zł. Ponadto kwota przedmiotowych świadczeń w województwie była niższa niż średnio dla województw w kraju (220,6 mln zł). Dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwie domowym w 2019 r. ukształtował się na poziomie 1597,18 zł, osiągając 87,8% średniej krajowej (spadek o 3,3 p.p. względem 2018 r.).

Od 1 kwietnia 2016 r. został wprowadzony w Polsce państwowy Programie „Rodzina 500+”, który ma za zadanie pomóc rodzinom w wychowaniu dzieci poprzez comiesięczne świadczenia wychowawcze. Zgodnie ze zmianami wprowadzonymi w Programie od 1 lipca 2019 r. świadczenie przysługuje na każde

Wykres 24. Wskaźniki ubóstwa w województwie warmińsko-mazurskim (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS

⁵ Definicja GUS: Tzw. ustawowa granica ubóstwa - kwota, która zgodnie z obowiązującą ustawą uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia z pomocy społecznej.

⁶ Definicja GUS: Relatywna granica ubóstwa - 50% średnich wydatków (ekwiwalentnych) gospodarstw domowych.

⁷ Definicja GUS: Poziom minimum egzystencji obliczany przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych (IPISS) - jako granica ubóstwa skrajnego. Minimum egzystencji wyznacza poziom zaspokojenia potrzeb, poniżej którego występuje biologiczne zagrożenie życia oraz rozwoju psychofizycznego człowieka.

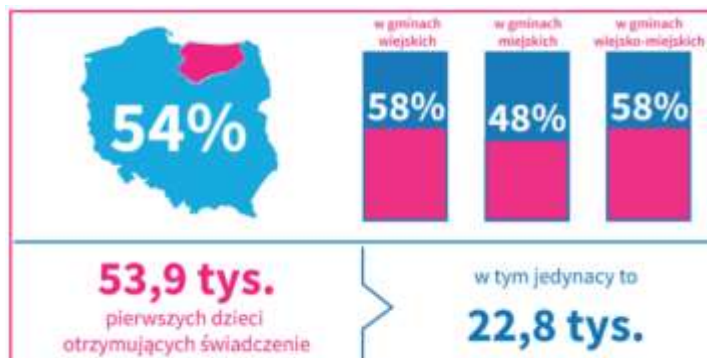
dziecko do ukończenia pełnoletniości, bez względu na dochód osiągnięty przez rodzinę. W województwie warmińsko-mazurskim w 2019 r., świadczenia z tego zakresu pobierało 90,9 tys. rodzin. Liczba dzieci, na które rodziny otrzymują świadczenie wyniosła w regionie 143,9 tys. (najwięcej w województwie mazowieckim 536,5 tys. dzieci, najmniej w województwie opolskim 73,9 tys. dzieci).⁸

Wg stanu na koniec lutego 2019 r. liczba pierwszych dzieci otrzymujących wsparcie wyniosła 53,9 tys., z czego 22,8 tys. świadczeń wypłacono na rzecz jedynaków. Udział dzieci uprawnionych do świadczenia wychowawczego wśród wszystkich dzieci do 18 roku życia wyniósł w regionie 54% (w tym w gminach wiejskich 58%, gminach wiejsko-miejskich 58% oraz gminach miejskich 48%).⁹

Co roku wzrasta odsetek gospodarstw domowych wyposażonych w urządzenie z dostępem do Internetu. W 2019 r. w województwie warmińsko-mazurskim

udział gospodarstw domowych spełniających powyższe kryterium wyniósł 74,6% (w 2018 r. 73,6%) i był nieznacznie niższy niż średnia krajowa 80,2% (w 2018 r. 75,6%). Zarówno w województwie jak i kraju zarejestrowano wzrost odsetka gospodarstw domowych wyposażonych w komputer osobisty z dostępem do Internetu, przy czym wzrost ten był wyższy średnio w kraju (wzrost o 4,6 p.p.) niż w regionie (1,0 p.p.).

Grafika 3. Udział i struktura dzieci do lat 18 uprawnionych do świadczenia wychowawczego w województwie warmińsko-mazurskim (stan na koniec lutego 2019 r.)

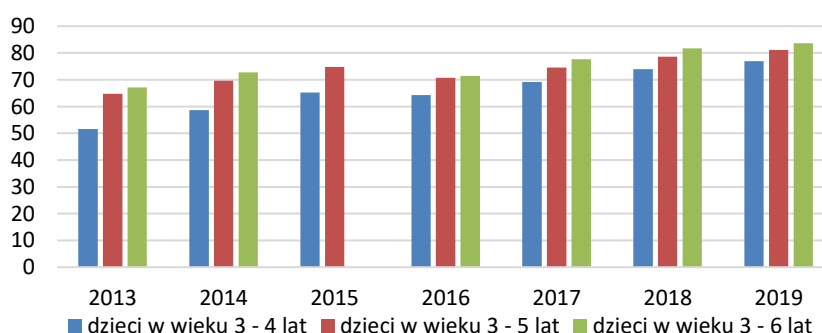
Źródło: Raport "Rodzina 500+" (stan na koniec lutego 2019 r.), Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, 2019.

2.4. Edukacja

Pierwsze lata życia dziecka wpływają na jego dalsze życie i rozwój, wobec czego wiek przedszkolny jest niezwykle ważnym etapem dla kształtowania się osobowości, zdolności i predyspozycji. Działania edukacyjne przynoszą największe rezultaty w wieku przedszkolnym, dlatego tak istotne jest zapewnienie dostępności do edukacji wysokiej jakości i wyrównywanie szans edukacyjnych.

Liczba dzieci w wieku przedszkolnym podlegała w ostatnich latach różnym wahaniom. W 2019 r. w porównaniu do 2017 r., nastąpił spadek z 42 tys. dzieci w wieku 3-5 lat do 40,5 tys. Od roku 2013, w którym zarejestrowanych było 49,2 tys. dzieci w danym przedziale

Wykres 25. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w województwie warmińsko-mazurskim (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS (Brak danych dla grupy dzieci w wieku 3-6 lat w 2015 r. wynika z faktu, że wszystkie dzieci w wieku 6 lat zostały objęte obowiązkiem szkolnym.)

⁸ Od początku trwania programu *Rodzina 500+*.

⁹ Raport "Rodzina 500+ JUŻ TRZY LATA JESTEŚMY Z WAMI!" (stan na koniec lutego 2019 r.), Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, 2019.

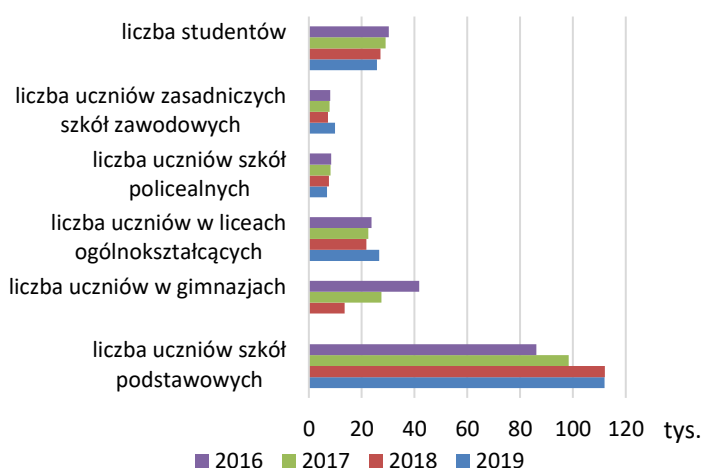
wiekowym następuje stały spadek ich liczby. Mimo odnotowanych tendencji, liczba przedszkoli ciągle wzrasta i wskaźnik infrastruktury wychowania przedszkolnego wyniósł w 2019 r. 394. Oznacza to przyrost o 8 tego typu obiektów w porównaniu do 2018 r. Jeśli chodzi o odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w województwie warmińsko-mazurskim w 2019 r. odnotowano jego spadek we wszystkich kategoriach wiekowych.

Zgodnie ze stanem na 2019 r. 76,9% dzieci w wieku 3-4 lata, 81,1% dzieci w wieku 3-5 lat i 83,6% dzieci w wieku 3-6 było objętych wychowaniem przedszkolnym. Są to coraz lepsze wyniki, jednak województwo nadal znajduje się poniżej średniej krajowej, dla której odsetek dzieci w poszczególnych grupach wynosi odpowiednio 84,9%, 88,9% i 90,4%. Odnotowany wzrost wynikał z wprowadzenia obowiązku odbycia rocznego przygotowania przedszkolnego, obejmującego dzieci w wieku 5 lat.

Postępujący od wielu lat spadek liczby ludności uwidacznia się w malejących tendencjach liczby uczniów i absolwentów na poszczególnych szczeblach edukacji. Najwięcej uczniów kształcą się obecnie na poziomie szkół podstawowych. Dynamiczny wzrost liczby uczniów tej kategorii przy jednoczesnym znacznym zmniejszeniu liczby uczniów w gimnazjach, stanowi konsekwencję reformy oświaty z 2017 r. związanej z likwidacją gimnazjum i wydłużeniem okresu nauczania w ramach szkoły podstawowej.

Porównując stan z 2019 r. z rokiem 2018 r., spadek liczby uczniów/studentów w województwie warmińsko-mazurskim zarejestrowano we wszystkich grupach, poza kategorią szkół ogólnokształcących i zawodowych. Największy spadek, zauważono wśród liczby uczniów szkół policealnych i wyniósł on 10,2% oraz wśród studentów – 5,0%. Z kolei spory wzrost liczby uczniów w 2019 r. można zaobserwować w szkołach zawodowych – 36,4% oraz w szkołach ogólnokształcących – 22,7%. Strukturę uczniów i studentów przedstawiono na wykresie 26.

Wykres 26. Liczba uczniów i studentów w województwie warmińsko-mazurskim

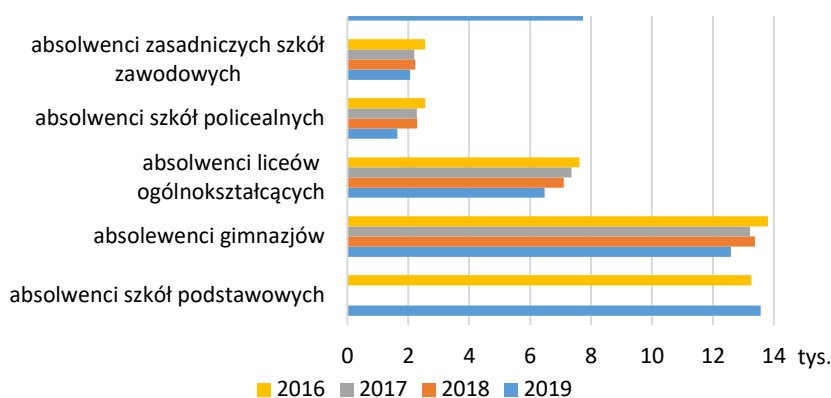
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS

Liczba absolwentów szkół i uczelni ogółem charakteryzuje się spadkową tendencją. Największy spadek w relacji do roku poprzedniego w 2019 r. zarejestrowano wśród absolwentów szkół policealnych, których liczba zmniejszyła się o 28,4% (652 osoby). Spadek liczby absolwentów zarejestrowano również w przypadku liceów ogólnokształcących (-8,8%, 628 osób). Wzrostu liczby absolwentów w 2019 r. nie zaobserwowano w ani jednym rodzaju szkół. W 2019 r. zarejestrowano 13 570 absolwentów szkół podstawowych. Brak liczby absolwentów szkół podstawowych w latach 2017-2018 będący wynikiem reformy oświaty uniemożliwia ukazanie zmian w czasie. Uczniowie, którzy w roku szkolnym 2016/2017

i 2017/2018 ukończyli ostatnią klasę podstawówki nie stali się absolwentami, a uczniami 8-letniej szkoły podstawowej. Opisane trendy przedstawiono na wykresie 27.

Nauczanie języków jest bardzo ważnym aspektem w systemie kształcenia. W związku z wymaganiami i wyzwaniem jakie stwarza warmińsko-mazurski (i nie tylko) rynek pracy, obowiązkowa nauka języków obcych rozpoczyna się już na etapie szkół podstawowych. Najwięcej osób uczy się języka angielskiego oraz niemieckiego. Uczący się języka angielskiego w ogóle uczniów szkół podstawowych na poziomie obowiązkowym stanowili w 2019 r. 96,2% (107,8 tys. os.), co stanowiło wzrost względem 2018 r. o 1,6 p.p. Uczący się języka niemieckiego stanowili w 2019 r. 22,4% (25,0 tys. os.), co stanowiło wzrost w stosunku do roku poprzedniego o 1,7 p.p.

Wykres 27. Struktura absolwentów szkół i uczelni wyższych w województwie warmińsko-mazurskim

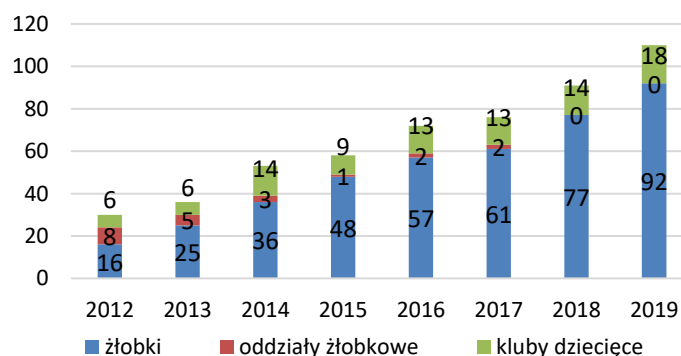
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS

2.5. Dostęp do usług publicznych

Niewątpliwie znaczną poprawę można zauważyć w obszarze opieki żłobkowej. Rozszerzenie wachlarza form opieki nad dziećmi do lat 3, większe wsparcie samorządów i ze strony państwa oraz nowe kompetencje gmin w zakresie sprawowania opieki to najważniejsze zmiany jakie wprowadziła ustawa o opiece żłobkowej w 2011 r. W efekcie uproszczenia zasad zakładania żłobków i klubów dziecięcych zwiększyła się ich liczba, co przedstawiono na wykresie 28.

W 2019 roku w województwie funkcjonowały 92 żłobki i 18 klubów dziecięcych, drugi rok z rzędu nie zarejestrowano działalności żadnego oddziału żłobkowego, których liczba stale malała. Łączna liczba instytucji opieki żłobkowej zwiększyła się względem 2018 r. o 19 jednostek. Obserwowane wzrosty determinować mogły w konsekwencji wzrost liczby oraz odsetka dzieci w wieku do lat 3 objętych instytucjonalną opieką żłobkową, który wyniósł w 2019 r. 8,6% (w 2018 r. 6,97%). W 2019 r. liczba dzieci w wieku do 3 lat objętych opieką żłobkową wyniosła 40,6 tys., co stanowiło spadek względem 2018 r. (41,2 tys.) o 0,5 tys. osób.

Wykres 28. Liczba instytucji opieki żłobkowej w województwie warmińsko-mazurskim

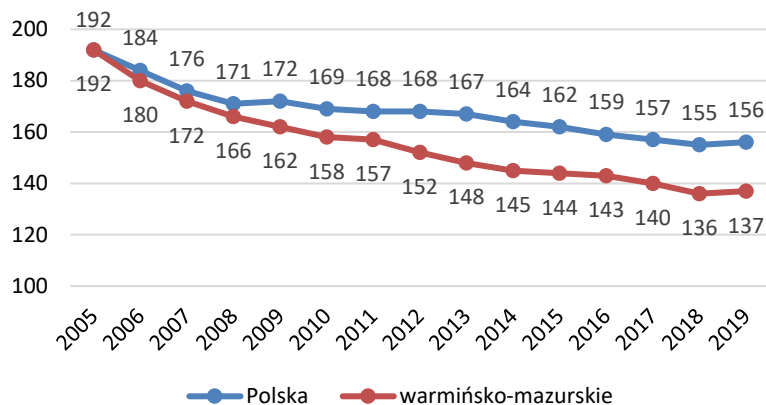

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS

W 2019 r. odnotowano wzrost liczby ludności przypadającą na 1 placówkę biblioteczną w stosunku do 2018 r. (o 122 osoby). Zauważalny jest przy tym nieprzerwany spadek czytelników bibliotek publicznych na 1 tys. mieszkańców zarówno w skali regionu jak i kraju, przy czym to w województwie spadki te są większe. W konsekwencji warmińsko-mazurskie odbiega coraz bardziej od średniej krajowej

mimo, że jeszcze w 2005 r. liczba czytelników bibliotek publicznych na 1 tys. mieszkańców była równa, wynosząc 192 osoby. Powodów takiego stanu rzeczy upatrywać można w spadku liczby ludności w województwie, a także ograniczeniu zainteresowania czytelnictwem z tradycyjnych źródeł jakimi są biblioteki, przy jednoczesnym zwróceniu się czytelników ku rynkowi prywatnemu oferującemu analogiczne/substytucyjne usługi w wersji cyfrowej lub elektronicznej np. w formie e-booków, audiobooków. W 2019 r. odnotowano wzrost liczby czytelników w regionie o 1 osobę na tysiąc mieszkańców do poziomu 137 osób.

Wykres 29. Czytelnicy bibliotek publicznych na 1 tys. mieszkańców (osoby)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS

Poprawę można natomiast zauważyć w zakresie dostępności do kin. Liczba kin w województwie zwiększyła się z 18 w 2015 r. do 20 w 2019 r., poprawiła się wartość wskaźnika liczby ludności na 1 miejsce w kinach stałych z 230,5 w 2011 r. do 177 w 2018 r. i 178 w 2019 r., co jest jednoznaczne z poprawą dostępności do tego obszaru kultury. W 2009 r. zaczął działać pierwszy multiplex w województwie, drugi funkcjonuje od 2014 r. Obydwa zlokalizowane są w stolicy województwa.

W zakresie ochrony zdrowia, nastąpiła poprawa w dostępności do świadczeń medycznych, czego przejawem jest wzrost liczby lekarzy posiadających prawo do wykonywania zawodu na 10 tys. ludności z 26 w 2014 r. do 27,7 w 2019 r. Odnotowano niewielki spadek liczby aptek w województwie do 413 jednostek w 2019 r. (spadek o 16 jednostek w relacji do 2018 r.). W 2019 r. wskaźnik liczby ludności przypadającej na 1 tego typu obiekt wyniósł 3 445 osób, tj. o 138 osób więcej niż w 2018 r. Niekorzystna zmiana następuje natomiast w przypadku dostępności ambulatoryjnych zakładów opieki, których liczba zmniejszyła się do 1 144 w 2019 r. (-54 obiekty względem 2014 r.), co wpłynęło na wzrost ich obciążenia w analizowanym okresie o 7 osób, do poziomu 1 243 w 2019 r.

Mapa 4. Liczba ludności na 1 aptekę w województwie warmińsko-mazurskim w 2019 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS

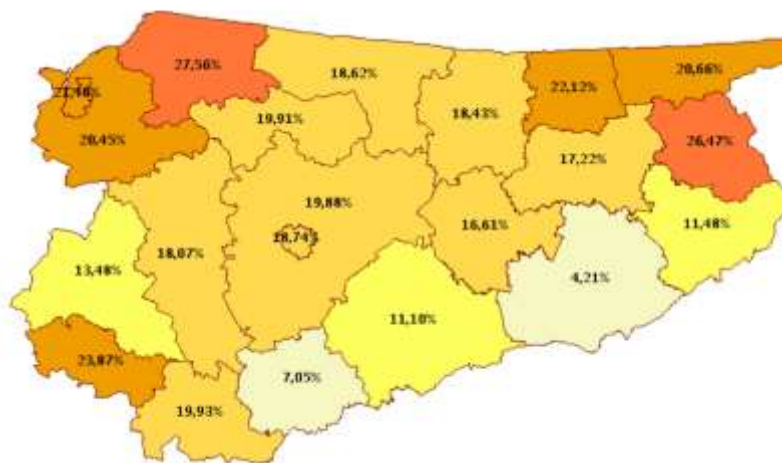
Liczba osób przypadających na 1 łóżko w szpitalach ogólnych w 2019 r. wzrosła w stosunku do roku poprzedniego (z 223 w 2018 r. do 228 w 2019 r.). Zmienił się również przeciętny pobyt chorego w szpitalu ogólnym, który wynosił w 2018 roku 4,9 dnia, a w 2019 r. 5 dni.

Głównymi przyczynami zgonów w województwie są zachorowania na choroby układu krążenia, których udział stopniowo maleje. W 2015 r. wyniósł on 39,1%, z kolei w 2019 r. odnotowano spadek o 3,9 p.p.

do poziomu 35,2% (spadek o 0,8 p.p. względem 2018 r.). Wysoki udział wśród przyczyn zgonów w województwie stanowią wciąż zachorowania na nowotwory, których odsetek wyniósł w 2019 r. 27,4%, zmniejszając się w relacji do 2015 r. o 1,6 p.p. (wzrost względem 2018 r. o 0,5 p.p.). W 2019 r. w porównaniu do roku poprzedniego odnotowano wzrost liczby zgonów w przypadku zachorowań na nowotwory z 4 035 do 4080 osób oraz spadek w przypadku choroby układu krążenia z 5 397 do 5 246 osób. W związku z utrzymującymi się na wysokim poziomie zachorowaniami na choroby układu krążenia i nowotwory złośliwe ogółem, w województwie warmińsko-mazurskim realizowanych jest szereg programów profilaktycznych. Wśród nich można wskazać np. program profilaktyki chorób układu krążenia, który wprowadzono ze względu na fakt, że choroby te są główną przyczyną zgonów zarówno w Polsce jak i na świecie.

Ponadto realizowany jest program profilaktyczny raka szyjki macicy oraz raka piersi. Pierwsze badanie mogą wykonać kobiety w wieku 25-59 lat, które nie miały badania cytologicznego w ciągu ostatnich 3 lat. Program profilaktyki raka piersi obejmuje natomiast badania mammograficzne, które stanowią dobrą metodę pozwalającą na rozpoznanie zmian patologicznych. Badanie raka piersi jest skierowane do kobiet w wieku 50-69 lat, które nie miały takiego badania w ciągu 2 poprzednich lat. Śmiertelność kobiet z powodu raka szyjki macicy i raka piersi wyniosła w 2019 r. 2,1%, utrzymując się na nieco wyższym poziomie niż w poprzednich latach (1,7% w 2018 r. i 1,9% w 2017 r.). Zgodnie ze stanem na 1 kwietnia 2021 r., programem profilaktyki raka szyjki macicy została objęta 17,68% populacji kobiet województwa warmińsko-mazurskiego, co po województwie świętokrzyskim i zachodniopomorskim, stanowi trzeci największy odsetek w kraju. Zgodnie z zaprezentowaną mapą 5, programem objęto najwięcej kobiet z następujących powiatów: braniewski, olecki i nowomiejski. Programem profilaktyki raka piersi objęto natomiast 35,12% populacji kobiet w województwie.

Mapa 5. Objęcie populacji kobiet programem profilaktyki raka szyjki macicy w województwie warmińsko-mazurskim w 2021 r.

Źródło: Objęcie populacji programem profilaktyki raka szyjki macicy wg stanu na 01.04.2021 r., NFZ Warmińsko-Mazurski Oddział Wojewódzki w Olsztynie, <http://www.nfz-olsztyn.pl/pacjent/profilaktyczne-programy-zdrowotne/nasze-programy/>

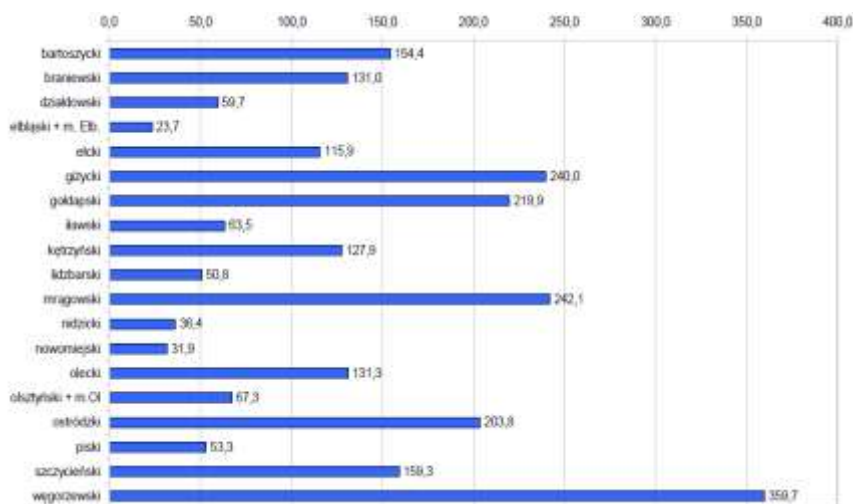
W województwie prowadzona jest również profilaktyka chorób odtytoniowych, skierowana m.in. do osób powyżej 18 roku życia, które palą papierosy, w zakresie identyfikacji przewlekłej obturacyjnej choroby płuc i do osób między 40 a 65 rokiem życia, które nie miały wykonanego badania spirometrycznego w ciągu ostatnich trzech lat. Śmiertelność na nowotwory złośliwe tchawicy, oskrzeli i płuc od kilku lat maleje i w 2019 r. udział zgonów w wyniku tych chorób wyniósł w regionie 6,1%, co stanowiło spadek względem 2015 r. o 0,9 p.p. Badania profilaktyczne są również prowadzone w zakresie zakażenia gruźlicą. W ostatnich latach odnotowano wzrost współczynnika zapadalności na gruźlicę na 100 tys. osób, który w 2019 r. wyniósł 10,5 (wzrost o 1,9 względem 2018 r. i 1,3 względem 2017 r.).

W związku ze wzrostem średniego wieku kobiet rodzących dzieci w województwie jest również realizowany program badań prenatalnych. Powodem jest fakt, że powyżej 35 roku życia statystycznie wzrasta ryzyko pojawienia się patologii płodu. Dzięki programowi możliwe jest wczesne zidentyfikowanie ryzyka wystąpienia wad płodu i ich rozpoznanie.

Jednym z istotnych problemów województwa warmińsko-mazurskiego jest występowanie dużej liczby zakażonych kleszczy. Powoduje to, że wiele osób zapada na choroby odkleszczowe takie jak kleszczowe zapalenie mózgu i borelioza. W województwie odnotowano wzrost liczby zachorowań na kleszczowe zapalenie mózgu na 100 tys. osób z 1,75 w 2018 r. do 3,3 w 2019 r.

Niepokojący jest wzrost zachorowalności na boreliozę, którego szczyt odnotowano w 2019 r. (1 514 osób). W latach 2017-2018 nastąpił spadek liczby zachorowalności do poziomu 1 306 osób. Najwyższy współczynnik zapadalności na 100 tys. osób zarejestrowano w 2019 r. w powiatach węgorzewskim, mrągowskim i giżyckim co zaprezentowano na wykresie 30.

Wykres 30. Zapadalność¹ na boreliozę na 100 tys. osób wg powiatów w województwie warmińsko-mazurskim w 2018 r. (wg stanu w dniu 30 czerwca 2019 r.)

Źródło: *Zachorowania na niektóre choroby zakaźne i zatrucia w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2000-2019*, Wojewódzka Stacja Sanitarно-Epidemiologiczna w Olsztynie, Sekcja Statystyki Medycznej i Informacji.

3. Infrastruktura i środowisko

3.1. Transport

Województwo warmińsko-mazurskie, mimo wielu inwestycji drogowych, które w ostatnich latach udało się zrealizować na terenie Warmii i Mazur, nadal pod względem stopnia rozwoju infrastruktury drogowej należy do grupy najslabiej rozwiniętych w kraju. Sieć dróg publicznych o nawierzchni twardej w 2019 r. w województwie wyniosła 14 005 km co stanowiło 4,56% całości tego typu dróg w kraju. Gęstość dróg o nawierzchni twardej w przeliczeniu na 100 km² powierzchni województwa od kilku lat jest najniższa w kraju i wynosi 57,9 km, przy średniej krajowej na poziomie 98,2 km.

Rok 2020 okazał się przełomowym czasem dla dwóch dużych projektów drogowych na etapie przygotowawczym. Złożony został wniosek o wydanie decyzji środowiskowej dla budowy drogi S16 Mrągowo - Ełk oraz zakończono prace nad Studium korytarzowym dla drogi ekspresowej S5 Ostróda - Nowe Marzy.

W 2020 roku kontynuowana była budowa trzech odcinków drogi ekspresowej S61 Szczuczyn – Raczki (66,4 km) w ciągu Via Baltica o łącznej wartości ok. 2 mld zł. Najbardziej zaawansowane prace w ciągu drogi ekspresowej S61 są na odcinku Wysokie - Raczki gdzie zaawansowanie rzeczowe kontraktu wynosi ok. 60 proc. Całość inwestycji ma zostać zakończona w 2022 roku.

Latem 2020 roku rozpoczęła się budowa 5 km odcinka drogi ekspresowej S5 Ornowo - Wirwajdy który jest kontynuacją obwodnicy Ostródy. Nowy odcinek ułatwi dojazd z DK16 do istniejącej obwodnicy, która docelowo stanie się częścią drogi ekspresowej S5 na odcinku Grudziądz - Ostróda.

W najbliższym czasie planowane są kolejne ważne dla regionu inwestycje drogowe tj. budowa drogi ekspresowej S16 Borki Wielkie – Mrągowo o dł. 17,1 km wraz z obwodnicą Mrągowo w ciągu DK59. Rozpoczęcie robót budowlanych na tym odcinku planowane jest w II połowie 2021 roku, a koszt inwestycji wyniesie 625,9 mln zł. Kolejnymi planowanymi inwestycjami są budowa drogi ekspresowej S16 na odcinku Mrągowo - Orzysz – Ełk o dł. ok. 80 km, rozbudowa drogi krajowej nr 65 polegająca na rozbudowie siedmiu odcinków o łącznej długości 59,1 km oraz budowa pięciu obwodnic w ramach rządowego Programu budowy 100 obwodnic. Planowanymi inwestycjami są obwodnice Pisz, Smolajń, Gąsek, Szczytna oraz obwodnica Olsztyna i Dywit.

Mapa 6. Mapa stanu budowy dróg krajowych w województwie warmińsko-mazurskim (stan na koniec 2020 r.)

Źródło: https://www.gddkia.gov.pl/mapa-stanu-budowy-drog_warminsko-mazurskie

Średni czas dojazdu z Olsztyna do stolic sąsiadujących województw (w transporcie drogowym i kolejowym) wydłużył się z 328 minut w 2018 r. do 331 minut w 2020 r. Na wydłużenie czasu podróży mogły mieć wpływ trwające prace budowlane na niektórych odcinkach dróg i kolei. Z tego samego powodu wskaźnik dostępności komunikacyjnej województwa (złożony) wzrósł o 16 minut i wyniósł w 2020 roku 167 minut w odniesieniu do 151 minut w roku 2018. Średni czas dojazdu do Olsztyna z gmin województwa (w transporcie drogowym) skrócił się w stosunku do roku 2018 i wynosi w 2020 r. 70 minut.

Stopniowa poprawa stanu infrastruktury drogowej na przestrzeni ostatnich lat, zaczęła przynosić skutki w zakresie bezpieczeństwa drogowego w regionie. Liczba wypadków drogowych która w latach 2011-2016 oscylowała w okolicach 1600 wypadków systematycznie zaczęła spadać, do 1455 w 2017 r., 1281 w 2018 r. i 1218 w 2019 r. Liczba ofiar śmiertelnych w wypadkach drogowych na 100 tys. ludności oraz na 100 tys. pojazdów samochodowych wynosiła odpowiednio w 2019 r. 7,22 oraz 9,61. Daje to odpowiednio 4 i 10 lokatę w skali kraju. W porównaniu do poprzedniego roku nastąpiła znacząca poprawa wartości tych wskaźników. W 2018 r. wartości tych wskaźników wynosiły 9,78 ofiar śmiertelnych na 100 tys. ludności i 13,59 ofiar śmiertelnych na 100 tys. pojazdów co dawało odpowiednio 15 i 16 pozycję w skali kraju.

W przeliczeniu na 1000 mieszkańców w województwie warmińsko-mazurskim w 2019 r. były zarejestrowane 692 pojazdy¹⁰ – wzrost o 4,6% (w porównaniu do roku poprzedniego). Średnio w Polsce w 2019 r. na tysiąc mieszkańców zarejestrowanych było 767 pojazdów (wzrost o 2,7% w porównaniu do roku poprzedniego).

Przy zwiększającej się corocznie liczbie samochodów osobowych, utrudnieniach w ruchu drogowym i jednoczesnej potrzebie przeciwdziałania zanieczyszczeniom środowiska w grudniu 2015 roku, po 50 latach przerwy ponownie uruchomiono w Olsztynie komunikację tramwajową. Jest to jak dotąd jedyny reaktywowany system komunikacji tramwajowej w Polsce. Aktualnie długość sieci tramwajowej w Olsztynie wynosi 10,5 km i obejmuje 3 linie. Projekt przywrócenia komunikacji tramwajowej jest w dalszym ciągu rozwijany. Planowana jest dostawa nowego taboru tramwajowego składającego się z 12 pojazdów oraz rozbudowa obecnego systemu tramwajowego - uruchomienie nowych linii tramwajowych 4 i 5 z Pieczewa do Dworca Głównego i Wysokiej Bramy. Inwestycja zwiększy długość sieci tramwajowej do prawie 17 km.

W roku 2019 długość eksploatowanych linii kolejowych w regionie wzrosła o 54 km. Ma to związek z otwarciem po modernizacji dwóch ważnych linii kolejowych: Działdowo — Olsztyn oraz Szczytno — Pisz — Ełk. Tym samym długość eksploatowanych linii kolejowych wróciła do stanu z 2015 r. i wynosi aktualnie 1138 km. Analogicznie wzrosła do 4,7 km gęstość linii kolejowych na 100 km² (w latach 2016-2018 było to 4,5 km) i również wróciła do stanu z 2015 r. Niższą gęstość linii kolejowych na 100 km² mają tylko województwo podlaskie i lubelskie, natomiast średnia krajowa wynosi 6,2 km na 100 km².

W 2020 roku zakończył się trwający od 2 lat remont linii kolejowej nr 216 z Działdowa do Olsztyna. Koszt inwestycji wyniósł 260 mln zł. Remont nieznacznie wpłynął na skrócenie czasu podróży z Olsztyna do Warszawy jednak przyniósł ze sobą szereg innych korzyści takich jak poprawa przepustowości jednotorowej linii oraz jej bezpieczeństwa, powstało 47 nowoczesnych, znacznie bezpieczniejszych przejazdów kolejowo-drogowych a na kilkunastu stacjach i przystankach diametralnie poprawiła się obsługa dzięki podwyższeniu peronów, budowie zadaszenia czy przystosowaniu ich do potrzeb osób niepełnosprawnych. W maju 2020 r. zakończyły się także prace modernizacyjne na trasie Szczytno – Ełk. W pierwszej kolejności kosztująca 290 mln zł modernizacja związana była z wymianą torów, ale w ramach inwestycji powstały zupełnie nowe miejsca zatrzymania pociągów, bliżej miejscowości i przy nowych osiedlach, a także wykonany został generalny remont mostów kolejowych nad rzekami Pisa i Ełk.

¹⁰ Łącznie samochody osobowe, samochody ciężarowe i ciężarowo-osobowe, motocykle.

Po zakończeniu inwestycji pociągi pasażerskie mogą jeździć z prędkością do 120 km/h, a czas przejazdu w relacji Szczytno – Ełk skrócił się o ponad godzinę – z ok. 3 godz. do 1 godz. 50 min. Natomiast podróż na trasie Olsztyn – Szczytno – Ełk trwa ok. 2,5h.

Oprócz wspomnianych wyżej, zakończonych już inwestycji, trwają prace nad modernizacją kolejnych linii kolejowych w regionie. Są to m.in. linia nr 220 Olsztyn – Gutkowo, linia nr 221 Braniewo – Olsztyn, linia nr 223 z Orzysza przez Mikołajki, Mrągowo i Biskupiec do Czerwonki czy linia nr 38 Ełk – Korsz. Modernizacja linii kolejowych nie jest jedynym działaniem mającym na celu poprawę jakości transportu kolejowego w województwie warmińsko-mazurskim. Remontom poddawane są także dworce kolejowe, jeden z nich – Olsztyn Zachodni – został przebudowany już w 2017 r. W 2020 r. oddano do użytku wyremontowany dworzec w Nidzicy, a dworzec w Suszu zostanie oddany do użytku na początku 2021 r. Aktualnie prace budowlane prowadzone są na dworcach: w Szczytnie i Olsztynku. Zakończone zostały również prace projektowe związane z budową nowego Dworca Głównego w Olsztynie a Polskie Koleje Państwowe S.A. ogłosiły postępowanie przetargowe na wybór wykonawcy tych robót. Wybór wykonawcy powinien nastąpić w pierwszej połowie 2021 roku.

Pod koniec 2015 roku zakończyła się budowa Portu Lotniczego Olsztyn-Mazury. Port Lotniczy Olsztyn-Mazury powstał w miejscu istniejącego lotniska wojskowego w Szymanach i zajmuje około 322 hektary. Jest to jedyny port lotniczy w województwie warmińsko-mazurskim. Terminal pasażerski o łącznej powierzchni 6 800 m² jest w pełni klimatyzowany i przeznaczony do obsługi ruchu pasażerskiego na kierunkach krajowych, międzynarodowych oraz czarterach. Budynek został zaprojektowany w nawiązaniu do architektury Warmii i Mazur. Pierwszy rejs z lotniska w Szymanach odbył się 21 stycznia 2016 roku.

W 2020 r. Port Lotniczy Olsztyn-Mazury obsłużył 62,4 tys. pasażerów. W porównaniu z rokiem 2019 kiedy to na lotnisku odprawiono ponad 154 tys. osób, jest to spadek o 60%. W minionym roku ruch lotniczy odbywał się w cieniu trwającej pandemii koronawirusa SARS-CoV-2, która sparaliżowała rejsowy ruch pasażerski na całym świecie. Pomimo czasowego zawieszenia lotów pasażerskich, lotnisko Olsztyn-Mazury utrzymało ciągłość operacyjną, zapewniając obsługę m.in. lotów szkoleniowych, medycznych, biznesowych, wojskowych i transportowych. Wszystkie połączenia pasażerskie oferowane przez przewoźników przed pandemią, wróciły do rozkładu lotów na przełomie czerwca i lipca 2020 roku. Pasażerowie mogli skorzystać z lotów do Londynu Luton, Londynu Stansted, Dortmundu oraz Krakowa. Aktualny rozkład lotów uzależniony jest od dynamicznie zmieniających się restrykcji i regulacji rządowych, związanych z przeciwdziałaniem pandemii Covid-19.

Grafika 4. Port Lotniczy Olsztyn-Mazury

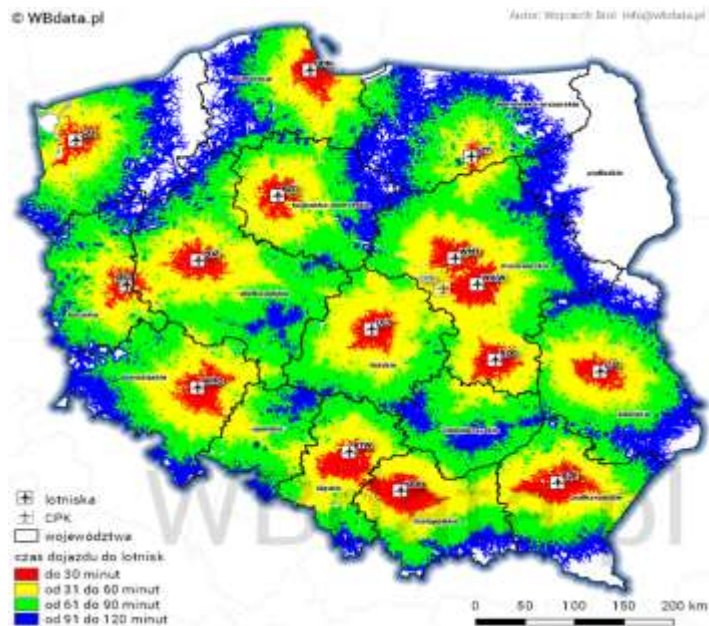

Źródło: www.powiatszczycienski.pl/2448,Regionalny-Port-Lotniczy-Olsztyn-Mazury.html

Pomimo wielu wyzwań z jakimi w 2020 roku spotkała się branża lotnicza, władze lotniska Olsztyn-Mazury podejmowały działania ukierunkowane na dalszy rozwój portu. W październiku, podpisana została

umowa o dofinansowanie ze środków unijnych projektu na modernizację infrastruktury Portu Lotniczego Olsztyn-Mazury do II kategorii radiowego systemu nawigacyjnego ILS. Głównym celem projektu jest poprawa bezpieczeństwa wykonywania operacji lotniczych w strefie airside lotniska, a także zwiększenie dostępności komunikacyjnej portu, szczególnie w trudnych warunkach atmosferycznych.

Mapa 7. Pasażerskie porty lotnicze i średni czas dojazdu do lotniska

3.2. Infrastruktura techniczna i komunalna

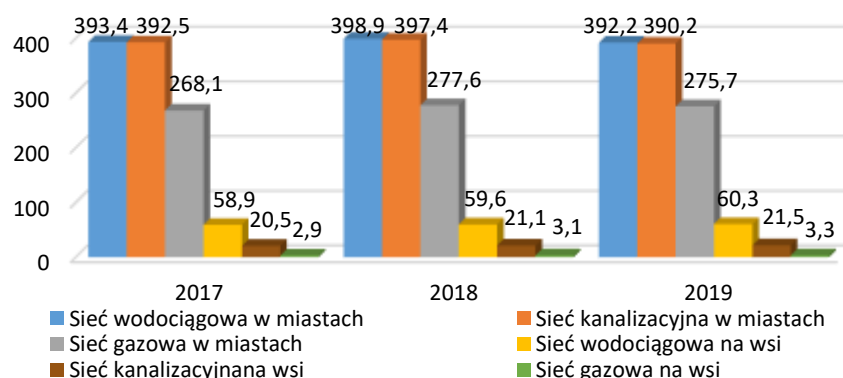
łączna długość sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej na 100 km² w regionie wyniosła 109,9 km. Daje to województwu warmińsko-mazurskiemu 14 lokatę w kraju pod względem wyposażenia w sieć rozdzielczą.

Niska wartość tego wskaźnika ma związek zarówno z niską gęstością zaludnienia jak również znacznym rozproszeniem sieci osadniczej, co niewątpliwie nie sprzyja rozwojowi infrastruktury technicznej. Pomimo niekorzystnych uwarunkowań, w ostatnich latach zauważyć można nieznaczny wzrost długości sieci rozdzielczej w regionie. Najkorzystniejsza sytuacja występuje w odniesieniu do sieci wodociągowej, której długość na 100 km² w 2019 roku wyniosła 68,8 km (wzrost o 0,8 km), a udział korzystających z wodociągów w województwie ogółem wyniósł 95%.

Pod względem wyposażenia w sieć kanalizacyjną na 100 km² w 2019 roku przypadało 30,9 km sieci (wzrost o 0,5 km), natomiast odsetek osób korzystających z sieci kanalizacyjnej wyniósł 74,6%. Pod względem gęstości sieci kanalizacyjnej województwo plasuje się dopiero na 14 miejscu przed lubelskim i podlaskim (średnia dla kraju to 52,8 km/100 km²). Jednakże rozpatrując udział mieszkańców podłączonych do sieci kanalizacyjnej można zauważyć, że przy średniej dla Polski wynoszącej 71,2% Warmia i Mazury plasuje się na wysokim 5 miejscu (74,6%). Największy udział korzystających z sieci kanalizacyjnej ma województwo pomorskie – 83,7%, najmniejszy lubelskie - 53,6%. Najmniej rozwiniętą siecią w regionie, podobnie jak w całym kraju, jest sieć gazowa.

W 2019 roku na 100 km² przypadało 10,2 km sieci (wzrost o 0,3 km w porównaniu do 2018), a odsetek ludności korzystającej z sieci gazowej zmalał i wyniósł 42,6% (spa-

Wykres 31. Sieć rozdzielcza na 100 km² w województwie warmińsko-mazurskim (w km) w latach 2017-2019

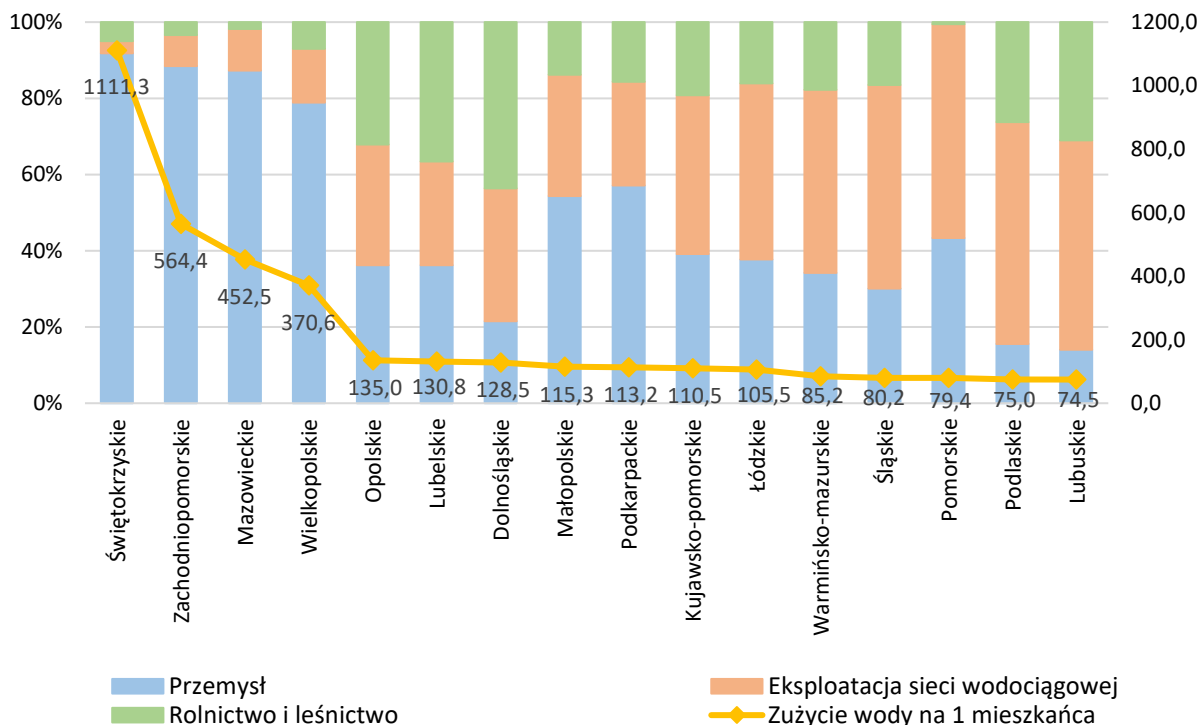

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

dek o 0,5 pp.). Rozkład wyposażenia w sieć rozdzielczą w podziale na obszary wiejskie i miejskie prezentuje wykres 31.

Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2019 r. wyniosło 121,5 hm³ (wzrost o 1,7 hm³ w porównaniu do 2018 r.), co stanowiło 1,38% ogólnego zużycia wody w kraju. Strukturę zużycia wody według województw w 2019 r. zaprezentowano na poniższym wykresie.

Wykres 32. Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności według województw w 2019 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

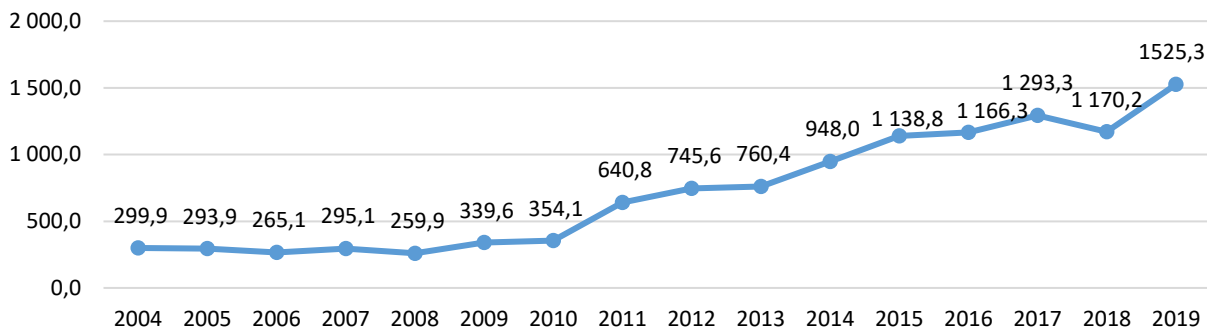
Rozpatrując strukturę zużycia wody w regionie zauważyć można, iż prawie połowa pobieranej wody przeznaczana jest na potrzeby eksploatacji sieci wodociągowej (48%), ponad 1/3 na potrzeby produkcyjne, natomiast reszta wykorzystywana jest na nawodnienia w rolnictwie i leśnictwie oraz napełnienia i uzupełnienia stawów rybnych (18%). Struktura poboru wody w ostatnich latach utrzymywała się zbliżonym poziomie, jednak w 2019 r. nastąpiła zauważalna zmiana - spadło zużycie wody ramach eksploatacji sieci wodociągowej (-1 pp.) oraz rolnictwa i leśnictwa (-6 pp.) na rzecz wzrostu wykorzystania wody przez przemysł (+7 pp.).

Struktura zużycia wody w regionie znacząco różni się od struktury krajowej. Na potrzeby przemysłu w województwie zużyto ponad 34% pobranej wody wobec 71% pobranych na ten cel w całym kraju. Na potrzeby rolnictwa i leśnictwa zużyto ponad 18% pobranej wody w regionie i 48% na potrzeby eksploatacji sieci wodociągowej względem, odpowiednio 10% i 19% w kraju.

W województwie warmińsko-mazurskim wytwarzany jest zaledwie niecały procent krajowej produkcji energii elektrycznej, co plasuje region na przedostatnim miejscu w kraju. Mniej energii produkuje się tylko w województwie podlaskim. W ostatnich latach widoczny jest coroczny wzrost produkcji energii elektrycznej w regionie. Z jednym wyjątkiem w 2018 r. kiedy to wielkość produkcji energii elektrycznej w regionie spadła w porównaniu do roku poprzedniego i wyniosła wtedy 1 170,2 GWh. W 2019 r. produkcja energii elektrycznej w regionie wyniosła 1 525,3 GWh co stanowi wzrost produkcji energii o ponad 30% wobec roku poprzedniego. Zainstalowana moc elektryczna województwa w 2019 r. wynosiła 593,1 MW – jest to prawie najniższa wartość w kraju stanowiąca 1,3% ogółu mocy zainstalowanej we

wszystkich elektrowniach w Polsce. Najniższa wartość zainstalowana jest w województwie podlaskim – 530,3 MW, co stanowi 1,1% ogółu mocy zainstalowanej w kraju.

Wykres 33. Wielkość produkcji energii elektrycznej w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2004-2019 [GWh]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Produkcja energii elektrycznej w regionie w 2019 r. pokrywała niecałe 40% zużycia energii w województwie, oznacza to że Warmia i Mazury jest regionem uzależnionym od źródeł zewnętrznych (krajowych i zagranicznych) oraz zagrożonym utratą stabilności napięciowej. Należy jednak zwrócić uwagę że w ostatnich 10 latach stosunek produkcji energii do jej zużycia w województwie wzrósł o prawie 20 pp. Biorąc pod uwagę uwarunkowania przyrodnicze, możliwości ekonomiczne oraz uwarunkowania prawne, produkcja energii elektrycznej w województwie powinna skupiać się na odnawialnych źródłach energii OZE, co jest zgodne z polityką Unii Europejskiej w zakresie przeciwdziałania emisji zanieczyszczeń do atmosfery.

Województwo warmińsko-mazurskie jest krajowym liderem pod względem procentowej produkcji energii z odnawialnych źródeł w całkowitej produkcji energii w regionie. W województwie warmińsko-mazurskim udział energii elektrycznej produkowanej z OZE w produkcji energii elektrycznej ogółem w 2019 r. wyniósł 85,7% (1 307,1 GWh). W dalszej kolejności są województwa podlaskie (75,2%) i zachodniopomorskie (55,6%). W stosunku do 2018 r. produkcja OZE wzrosła niemal o 35% (+337,9 GWh), natomiast w stosunku do 2017 r. wzrost produkcji był już mniejszy i wyniósł ok 16% (+179,3 GWh). Zgodnie z informacją URE w województwie warmińsko-mazurskim w chwili obecnej funkcjonują: 24 biogazownie o łącznej mocy 19 641 MWh, 4 spalarnie biomasy o łącznej mocy 28 224 MWh, 127 instalacji energii promieniowania słonecznego o łącznej mocy 99 353 MWh, 44 elektrownie wiatrowe o łącznej mocy 356 985 MWh oraz 77 elektrowni wodnych o łącznej mocy 15 341 MWh¹¹.

Grafika 5. Odnawialnymi Źródłami Energii mogą być elektrownie i urządzenia wykorzystujące:

Źródło: <http://metropoliakrakowska.pl/pgn-2/oze>

W marcu 2018 roku Rada Ministrów przyjęła projekt nowelizacji trzech ustaw: o odnawialnych źródłach energii, o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych oraz Prawo budowlane (w przypadku dwóch ostatnich zmiany dotyczą zasad budowy i opodatkowania farm wiatrowych). Proponowane rozwiązania wychodzą naprzeciw oczekiwaniom przedsiębiorców działających w obszarze energetyki odnawialnej. Zapewniają też harmonizację polskich regulacji z unijnymi dotyczącymi pomocy publicznej, określonymi w *Wytycznych w sprawie pomocy państwa na ochronę środowiska i cele*

¹¹ Informacja pochodzi ze strony <https://www.ure.gov.pl/pl/oze/potencjal-krajowy-oze/8108,Instalacje-odnawialnych-zrodel-energii-wg-stanu-na-dzien-31-grudnia-2020-r.html> (dane na 29.04.2021 r.).

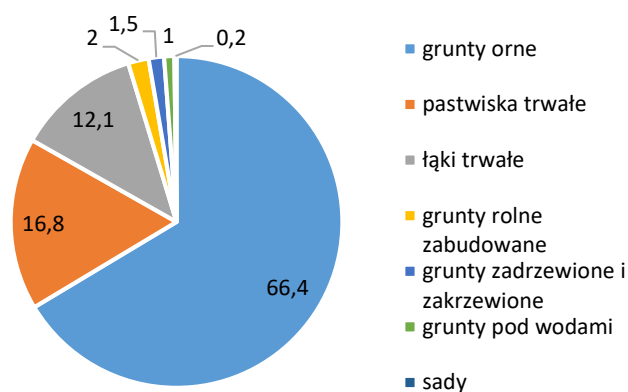
związane z energią w latach 2014-2020, a także usuwają wątpliwości interpretacyjne, prawne i redakcyjne w różnych obszarach obecnej ustawy. Nowe regulacje wpisują się również w realizację celów wskazanych w dokumentach strategicznych: *Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR)*, *Krajowym Planie Działania w zakresie energii ze źródeł odnawialnych (KPD)* oraz projekcie *Polityki Energetycznej Polski do roku 2030 (PEP 2030)*¹².

3.3. Obszary wiejskie i rolnictwo

Obszary wiejskie stanowią tereny pozostające poza granicami administracyjnymi miast, na które składają się gminy wiejskie i części wiejskie gmin miejsko-wiejskich. Obszary wiejskie w województwie warmińsko-mazurskim zajmują zdecydowanie większą część regionu, tj. 97,5%, co daje najwyższą lokatę w kraju.

Nieco wyższy niż średnio w Polsce był odsetek gruntów leśnych oraz zadrzewionych i zakrzewionych – w 2019 r. wynosił on 32,7% ogółu powierzchni województwa (w kraju – 30,5%), większy był również procent terenów znajdujących się pod wodami – 5,7% (w kraju – 2,1%), nieco niższy był natomiast udział gruntów zabudowanych i zurbanizowanych, który wynosił 3,9% ogółu powierzchni (w kraju – 5,5%). W województwie w 2019 r. użytki rolne stanowiły 54,4% ogółu powierzchni, a strukturę użytków prezentuje wykres 34.

Wykres 34. Struktura użytków rolnych w 2019 r. w województwie warmińsko-mazurskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Ludność zamieszkująca obszary wiejskie liczyła na koniec 2019 r. 580,6 tys. osób, co stanowiło 41% mieszkańców województwa. Gęstość zaludnienia na wsi była w regionie jedną z najniższych w kraju i wynosiła 25 osób/km² (w kraju 52 osoby/km²). Taką samą wartość tego wskaźnika odnotowano w województwie zachodniopomorskim, natomiast najniższą w województwie podlaskim (24 osoby/km²). W 2020 r. stopa bezrobocia na wsi mierzona metodą BAEL wyniosła 4,3% i w porównaniu do 2019 r. wzrosła o 0,8 pp. W porównaniu z sytuacją z 2004 r. stopa bezrobocia na wsi obniżyła się o 21,4 pp., podczas gdy w kraju o było to 9,6 pp. W 2019 r. w sektorze rolniczym (sekcja A wg PKD) pracowało ponad 15% pracujących w województwie warmińsko-mazurskim, pod tym względem region zajmował 7. miejsce w kraju. Na przestrzeni ostatnich 10 lat wskaźnik ten utrzymuje się na zbliżonym poziomie ok. 15-16%. Największą ilością osób pracujących w sekcji związanej z rolnictwem charakteryzują się województwa podlaskie, lubelskie, świętokrzyskie i podkarpackie gdzie w tej sekcji pracuje ok. 30% pracujących.

Korzystnym czynnikiem charakteryzującym rolnictwo w województwie jest wysoka średnia powierzchnia gruntów rolnych w gospodarstwie rolnym. Region charakteryzuje się drugą co do wielkości średnią powierzchnią gruntów rolnych w gospodarstwie rolnym – w 2020 r. było to 23,25 ha, przy średniej krajowej 11,04 ha. Niestety krótki okres wegetacji, zróżnicowane ukształtowanie terenu i niekorzystna struktura gleb (ponad 50% stanowią gleby IV klasy a gleby I i II klasy stanowią zaledwie 0,45%) stawiają

¹²http://odnawialnezrodlaenergii.pl/oze-aktualnosci/item/download/276_4097e28f9838e76d664871f540092b
69

przed rolnictwem województwa wymóg wysokiego poziomu uzbrojenia technicznego i powodują, że jednostkowe koszty produkcji rolniczej są wyższe, dochodowość natomiast mniejsza niż w innych regionach kraju. Pozytywnym aspektem jest więc zauważalny w ostatnich latach wzrost nakładów inwestycyjnych w rolnictwie i łowiectwie w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych, które w 2019 r. wyniosły 360,4 zł, co plasuje region na 6 miejscu w kraju (kraj – 359,6 zł). Większe nakłady poniosły województwa opolskie (535,9 zł), wielkopolskie (469,4 zł), podlaskie (431,9 zł), mazowieckie (413,9 zł) i małopolskie (369,3)¹³. Tymczasem w 2011 r. nakłady inwestycyjne w rolnictwie i łowiectwie w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych wynosiły 210,3 zł, co plasowało region na 14. miejscu (kraj – 277,4 zł).

Mało przekształcone i stosunkowo mało zanieczyszczone środowisko naturalne predysponuje nasz region do produkcji żywności wysokiej jakości, która została wskazana jako inteligentna specjalizacja regionu. Żywność ta jest specjalizacją opartą m.in. na przemyśle rolno-spożywczym, lokalnym rolnictwie, tradycyjnych surowcach i krótkich łańcuchach sprzedaży. Odpowiada ona na potrzeby konsumentów związane ze zdrowym stylem życia. Wokół produkcji żywności rozwinięto bardzo silną specjalizację naukową, która jest zapleczem badawczo-naukowym dla pojedynczych firm i klastrów. Produkcja regionalnej żywności wysokiej jakości w 2019 r. opierała się na działalności 3 239 ekologicznych gospodarstw rolnych o łącznej powierzchni ponad 107 tys. ha, dostarczających żywność naturalną, tradycyjną i ekologiczną na bazie własnych surowców. Udział regionu w liczbie i powierzchni ekologicznych gospodarstw rolnych z certyfikatem wyniósł w 2019 r. odpowiednio 17,4% i 20,9% w skali kraju. Certyfikat Europejskiej Sieci Dziedzictwa Kulinarного uzyskały dotychczas 134 przedsiębiorstwa z województwa warmińsko-mazurskiego¹⁴.

Udział województwa w krajowej produkcji towarowej rolnictwa w 2019 roku wyniósł 4,9%. Plasuje to województwo na 7 miejscu w kraju. Największy udział miało województwo wielkopolskie – 19,8%, najmniejszy zaś podkarpackie i lubuskie których udział w krajowej produkcji towarowej rolnictwa wyniósł po 1,8%. Rolnictwo w regionie produkuje i przetwarza na skalę rynkową przede wszystkim bydło mleczne, trzodę chlewną oraz drób. Produkcja zwierzęca stanowiła w 2019 roku ponad 75,3% towarowej produkcji rolnej w regionie. Jednym z głównych produktów zwierzęcych wytwarzanych w regionie jest mleko krowie. W 2019 r. na 1 ha użytków rolnych wytworzono 1 091 l mleka przy średniej dla kraju 959 l. Pod względem ilości produkcji mleka województwo warmińsko-mazurskie zajmuje 6 pozycje w kraju. Produkcja żywca rzeźnego w 2019 r. w regionie wynosiła 413 tys. ton stanowiące 5,8% krajowej produkcji, co dawało 5 miejsce pod względem produkcji tego surowca w kraju. W ostatnich 10 latach produkcja żywca rzeźnego systematycznie rosła, jednak w dwóch ostatnich latach (2018-2019) wartość ta spadła o niemal 10%. Największą część (61%) produkcji żywca rzeźnego w regionie stanowi drób – 253,8 tys. ton (4 pozycja w kraju), drugim w kolejności pod względem produkcji rodzajem żywca rzeźnego była wieprzowina 30% (125 tys. ton i 7 miejsce w kraju), natomiast ostatnim znaczącym rodzajem produkowanego na Warmii i Mazurach żywca rzeźnego była wołowina której produkcja wyniosła ponad 35 tys. ton co odpowiada niecałym 9% produkcji żywca rzeźnego w województwie warmińsko-mazurskim (10 miejsce w kraju)¹⁵.

O ile w ostatnich latach widoczny jest niewielki wzrost produkcji zwierzęcej w regionie to w przypadku produkcji roślinnej zauważalny był jej coroczny nieznaczny spadek. W 2019 r. nastąpiła zmiana i udział produkcji roślinnej wzrósł o niemal 3 pp. w porównaniu do roku poprzedniego. Powierzchnia zasiewów w 2019 roku wzrosła do 598,2 tys. ha. (10 lokata w kraju). Udział województwa

¹³ Dane na podstawie Rocznik Statystyczny Rolnictwa 2020

¹⁴ Informacja ze strony www.culinary-heritage.com

¹⁵ Dane na podstawie Rocznik Statystyczny Rolnictwa 2020

warmińsko-mazurskiego w zbiorach kraju wzrósł w 2019 roku w prawie wszystkich głównych typach ziemiopłodów prócz owoców co prezentuje wykres 35.

3.4. Ochrona środowiska

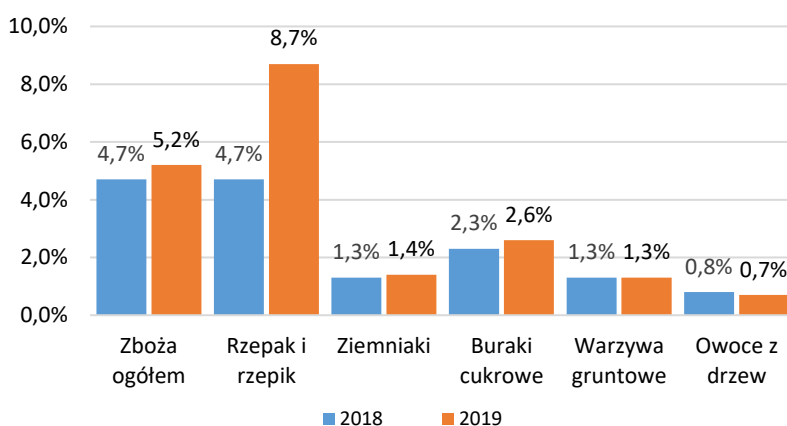
Warmia i Mazury zaliczają się do regionów o bardzo cennej przyrodzie i atrakcyjnym krajobrazie. W województwie warmińsko-mazurskim znajduje się 11,2% wszystkich krajowych obszarów o szcze-

gólnych walorach przyrodniczych prawnie chronionych, co daje regionowi 1. miejsce w kraju. Jednocześnie obszary te stanowią 46,7% powierzchni województwa (wyższym udziałem charakteryzują się tylko mniejsze powierzchniowo województwa świętokrzyskie i małopolskie). Na 1 mieszkańca regionu przypada największa w kraju powierzchnia obszarów chronionych – 7,9 tys. m², średnio w kraju zaś są to 2,6 tys. m². Piękno przyrody warmińsko-mazurskiej możemy podziwiać m.in. w: 110 rezerwach przyrody, 8 parkach krajobrazowych, 76 obszarach chronionego krajobrazu oraz 62 obszarach objętych programem Natura 2000. W celu zachowania i ochrony walorów przyrodniczych województwa ustanowiono również: 129 użytków ekologicznych, 15 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, jedno stanowisko dokumentacyjne oraz liczne pomniki przyrody. Działania w zakresie ochrony środowiska w województwie warmińsko-mazurskim skierowane powinny być głównie na ochronę klimatu i jakości powietrza, gospodarkę wodno-ściekową, ochronę zasobów przyrodniczych, ochronę gleb, gospodarowanie wodami oraz gospodarowanie odpadami i zapobieganiu ich powstawaniu¹⁶.

W regionie funkcjonują 269 oczyszczalni ścieków komunalnych i przemysłowych, których przepustowość wynosi 337,5 tys. m³ na dobę. W ostatnich latach wzrastał w województwie udział ludności korzystającej z komunalnych oczyszczalni ścieków, jednak w 2019 roku minimalnie on spadł (-0,2 pp.) i wyniósł 77,1%. W stosunku do roku 2018 spadł również odsetek ludności korzystającej z komunalnych oczyszczalni ścieków z podwyższonym usuwaniem biogenów do 58,5%.

Istotnym obciążeniem dla środowiska w regionie są przedsiębiorstwa przemysłowe wytwarzające znaczne ilości odpadów. W 2019 r. ilość odpadów wytworzonych w ciągu roku w regionie wzrosła do 1001,3 tys. ton (w 2018 r. – 691,9 tys. ton), jest to mniej niż 1% odpadów wytworzonych przez przedsiębiorstwa w kraju. Mniejszą liczbę odpadów wytworzyły przedsiębiorstwa z województwa lubuskiego, podkarpackiego i podlaskiego, natomiast najwięcej wytwarzanych odpadów jest przez przedsiębiorstwa z województw śląskiego i dolnośląskiego. Pod względem wytwarzania odpadów komunalnych województwo warmińsko-mazurskie znajduje się na 12 pozycji w kraju (435,8 tys. ton) co odpowiada niecałemu 3,5% odpadów komunalnych wytworzonych w kraju. Taką samą pozycję zajmie region jeśli weźmiemy pod uwagę masę wytworzonych odpadów komunalnych przypadającą na jednego mieszkańca województwa – w 2019 roku wyniosła ona 306 kg i na przestrzeni ostatnich lat przyjmuje wartości zbliżone do 300 kg na mieszkańca. Od 2009 r. systematycznemu zmniejszeniu ulegała liczba czynnych składowisk komunalnych, jednak w 2019 roku ich liczba wzrosła o 1 aktywne składowisko i aktualnie wynosi 10.

Wykres 35. Udział województwa warmińsko-mazurskiego w zbiorach kraju

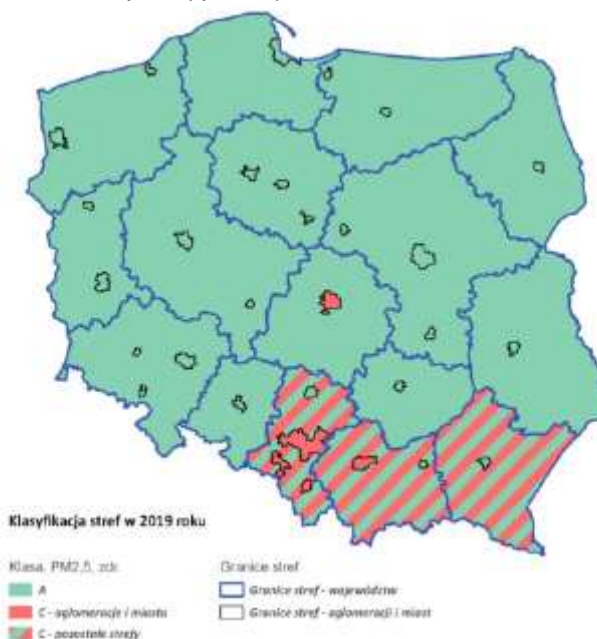

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Rocznika Statystycznego Rolnictwa 2020

¹⁶ Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2020, Olsztyn, 2016

Województwo warmińsko-mazurskie ma najniższe wartości emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych w kraju. W 2019 roku była to emisja 631 ton zanieczyszczeń pyłowych i 1 723 tys. ton zanieczyszczeń gazowych (10,9 tys. ton bez dwutlenku węgla). Odpowiada to emisji 2,3% krajowych zanieczyszczeń pyłowych i 0,9% krajowych zanieczyszczeń gazowych. W ostatnich latach można zauważyć systematyczny spadek emisji zanieczyszczeń pyłowych i wzrost zanieczyszczeń gazowych w regionie. W roku 2019 spadł w regionie do poziomu 13,8 wskaźnik średniego natężenia na pył PM_{2,5} dla aglomeracji miast o liczbie mieszkańców większej niż 100 tysięcy. Region Warmii i Mazur należy do obszarów o najczystszym powietrzu w kraju. W Polsce jak i w całej Unii Europejskiej norma stężenia pyłu zawieszonego PM_{2,5} w skali roku wynosi 25 µg/m³. W skali kraju najczystszym powietrzem wśród miast zamieszkiwanych przez ponad 100 tysięcy ludzi jest aglomeracja trójmiejska (PM_{2,5} – 12,4). Na kolejnych miejscach w rankingu znalazły się Koszalin (PM_{2,5} – 13,7), aglomeracja Szczecińska (PM_{2,5} – 13,7) oraz Zielona Góra (PM_{2,5} – 12,4). Na wysokim miejscu uplasowały się również Elbląg (PM_{2,5} – 15,1) i Olsztyn (PM_{2,5} – 15,0) natomiast całe województwo warmińsko-mazurskie jako strefa znalazło się na drugiej pozycji (PM_{2,5} – 11,1) zaraz za województwem kujawsko-pomorskim (PM_{2,5} – 9,6). Powodem tak czystego powietrza jest brak ciężkiego przemysłu, dużo obszarów zielonych oraz silne wietrzenie, które dotyczy miast położonych nad morzem, jak i w jego bliskiej odległości. Najbardziej zanieczyszczone powietrze występuje natomiast w aglomeracji krakowskiej, aglomeracji górnośląskiej oraz aglomeracji rybnicko-jastrzębskiej.

Mapa 8. Klasyfikacja stref w Polsce dla pyłu PM_{2,5} na podstawie rocznej oceny jakości powietrza za rok 2019

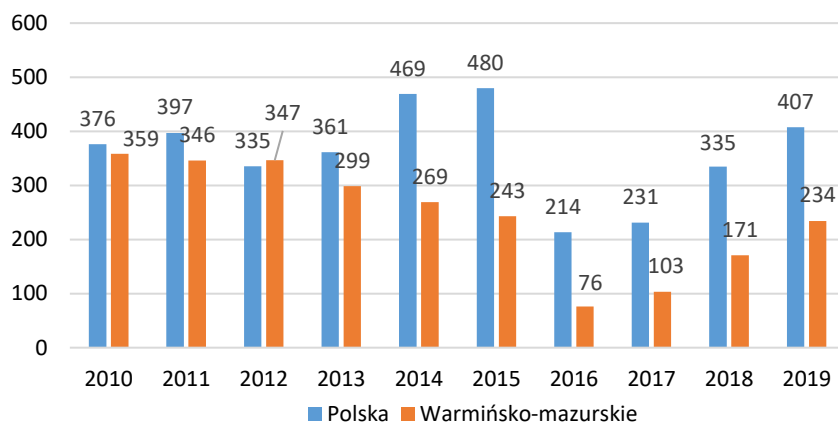
Źródło: Ocena jakości powietrza w strefach w Polsce za rok 2019

W celu zachowania dobrego stanu środowiska naturalnego województwa warmińsko-mazurskiego i zapobiegania jego degradacji konieczne jest ponoszenie znacznych nakładów na środki trwałe służące ochronie środowiska. Niepokojącym jest zatem fakt, że w latach 2012-2016 znacznie zmalała wartość tych nakładów z 421,9 mln zł do 84,1 mln w roku 2016. W ostatnich latach nastąpił wzrost tych wydatków i w 2019 r. wyniósł on 256,5 mln zł. Mimo wzrostu nakładów na środki trwałe służące ochronie środowiska województwo warmińsko-mazurskie zajmuje od kilku lat ostatnią lokatę w kraju pod tym względem.

Biorąc pod uwagę kierunki inwestowania w 2019 r. najwięcej środków przeznaczono w regionie na gospodarkę ściekową i odnowę wód (46,2%), ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu (24,5%) oraz gospodarkę odpadami (5,6%). Poniesiono również nakłady na ochronę i przywrócenie wartości użytkowej gleby, ochronę różnorodności biologicznej i krajobrazu oraz zmniejszenie hałasu i wibracji. W skali wszystkich inwestycji poniesionych na środki trwałe służące ochronie środowiska te były nieznaczne bo w sumie wyniosły niecałe 4% wszystkich nakładów.

W przeliczeniu na 1 mieszkańca wartość nakładów inwestycyjnych na ochronę środowiska, analogicznie do łącznej sumy nakładów w ostatnich latach wzrosła – z 76,22 zł w roku 2016 do 234,29 zł w roku 2019. Wzrost nakładów nie przyczynił się jednak do wzrostu pozycji regionu w kraju i nadal plasuje to województwo na ostatnim miejscu. Na przestrzeni ostatnich 9 lat tylko raz, w 2012 r., nakłady na inwestycje w zakresie ochrony środowiska były wyższe od średniej krajowej. Aktualnie nakłady na inwestycje w zakresie ochrony środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca na Warmii i Mazurach stanowią 57,5% średniej krajowej.

Wykres 36. Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej per capita w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2010-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL

Struktura głównych źródeł finansowania wydatków na ochronę środowiska w 2019 r. uległa pewnej zmianie. Największą część, jak w latach poprzednich, stanowiły środki własne – 60,4%. Środki zagraniczne, po bardzo dużym zmniejszeniu udziału w źródłach finansowania wydatków na ochronę środowiska w 2016 r. (1,6%), w 2019 r. były drugim głównym źródłem finansowania inwestycji na rzecz ochrony środowiska (18,4%). Trzecim najbardziej znaczącym źródłem były fundusze ekologiczne które odpowiadały za sfinansowanie 10,8% inwestycji w tym obszarze.

3.5. Turystyka

Turystyka jest jedną z bardziej dynamicznie rozwijających się gałęzi gospodarki w województwie warmińsko-mazurskim. Region należy do czołówki województw najbardziej atrakcyjnych turystycznie w kraju. Województwo warmińsko-mazurskie wyróżniają szczególne walory przyrodnicze, przede wszystkim duże kompleksy leśne, liczne jeziora oraz bogata fauna i flora. Znajdują się tutaj największe jeziora w kraju: Śniardwy i Mamry, a także Jeziorak, najdłuższe polskie jezioro, na którym położona jest największa śródlądowa wyspa Europy – Wielka Żuława. Jeziora są połączone kanałami i rzekami, tworząc wielokilometrowy system szlaków wodnych i stanowią tereny sprzyjające uprawianiu sportów wodnych (żeglarstwa, kajakarstwa, windsurfingu, wędkowania i nurkowania). Atrakcją regionu jest Kanał Elbląski z systemem pochylni umożliwiającym przemieszczanie statku po lądzie. Turystyczny krajozraz województwa tworzą również zamki, kościoły oraz dworki i pałace związane z historią regionu. Uatrakcyjnieniem pobytu może być poznanie folkloru, tradycji, twórczości ludowej, a także potraw kuchni regionalnej¹⁷. Ludzie coraz częściej rezygnują z wypoczynku w formie stacjonarnej na rzecz aktywnego spędzania czasu wolnego na obszarach o atrakcyjnych walorach przyrodniczych. Liczba turystów odwiedzających Warmię i Mazury z roku na rok rośnie.

¹⁷ Turystyka w województwie warmińsko-mazurskim w 2014 r., Urząd Statystyczny w Olsztynie, 2015.

W roku 2019 region Warmii i Mazur odwiedziło ponad 1 377,5 tys. osób, z czego ok. 164,7 tysięcy stanowili turyści zagraniczni (12% ogółu turystów)¹⁸, uplasowało to region na 10 pozycji w kraju pod względem liczby odwiedzających turystów i stanowiło to 3,86% wszystkich turystów zwiedzających nasz kraj. Wśród turystów zagranicznych przeważają obywatele Niemiec (46,2%) oraz Rosji (17,1%). Średni czas pobytu turystycznego na Warmii i Mazurach w 2019 r. wynosił ponad 2,5 dnia. Region charakteryzuje się relatywnie krótkim sezonem turystycznym odnoszącym się głównie do miesięcy wakacyjnych (maja-październik). Pod względem liczby turystycznych obiektów noclegowych w 2019 r. województwo warmińsko-mazurskie zajmowało 10 lokatę w Polsce, podobnie jak w kilku ostatnich latach. W 2019 r. w województwie warmińsko-mazurskim do dyspozycji turystów pozostawało 541 obiektów noclegowych, posiadających 10 i więcej miejsc noclegowych. Ponad połowa to obiekty całoroczne (58%). Na przestrzeni ostatnich kilku lat ilość obiektów noclegowych ulegała nieznacznym wahaniom i oscylowała wokół 500 obiektów, jednak w 2019 roku nastąpił zauważalny wzrost ich liczby. Obiekty noclegowe w regionie dysponowały w 2019 r. ok. 43 tys. miejsc noclegowych. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w 2019 r. dla województwa wyniósł 31,8%, co oznacza, iż niemal 1/3 miejsc noclegowych była wynajmowana turystom. W porównaniu do 2018 r. odnotować można wzrost o 0,3 pp.

W województwie warmińsko-mazurskim najwięcej obiektów zbiorowego zakwaterowania, jak i miejsc noclegowych, znajdowało się w środkowej części regionu. Pod względem liczby obiektów dominują powiaty: mrągowski, giżycki, olsztyński i piski. Natomiast największą liczbę miejsc noclegowych posiadają powiaty: mrągowski, m. Olsztyn, giżycki, olsztyński i ostródzki. W powiecie mrągowskim udzielono aż 786 tys. noclegów, co stanowi 21,3% wszystkich udzielonych noclegów w województwie. Pod względem udzielonych noclegów wyróżniały się również powiaty: giżycki, Olsztyn, olsztyński i ostródzki.

Mapa 9. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych oraz udzielone noclegi w województwie warmińsko-mazurskim w 2019 r.

Źródło: Urząd Statystyczny w Olsztynie. Turystyka w województwie warmińsko-mazurskim w 2019 r.

Zwiększone natężenie ruchu turystycznego powoduje niestety nieodwracalne straty w przyrodzie, bowiem o możliwościach i kierunkach rozwoju gospodarki turystycznej decydują, poza walorami środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz atrakcjami turystycznymi, rodzaj i wielkość infrastruktury turystycznej, położenie i dostępność komunikacyjna, chłonność i pojemność turystyczna oraz lokalne strategie rozwoju społeczno-gospodarczego.¹⁹ Dlatego też w regionie, chcąc wykorzystać sprzyjające warunki do rozwoju różnych form turystyki, nie zapomina się również o rozwoju infrastruktury technicznej. W ostatnich latach w województwie warmińsko-mazurskim zrealizowano wiele inwestycji z zakresu infrastruktury drogowej, gospodarki wodno-ściekowej, gospodarki odpadami czy budowy nowych obiektów infrastrukturalnych różnego typu (obiekty hotelowo-gastronomiczne, infrastruktura sportowa itp.).

¹⁸ Na podstawie liczby turystów korzystających z noclegów w turystycznych obiektach noclegowych - Informacja o ruchu turystycznym w województwie warmińsko-mazurskim w 2019 roku

¹⁹ „Infrastruktura i ekologia terenów wiejskich” Nr 1/IV/2013, Polska Akademia Nauk, Oddział w Krakowie, s. 7–16.